БЕЛАРУСКАЯ МАЛАДЗЁЖНАЯ ГАЗЕТА

ЧЫРВОНАЯ ЧЗ ЗМЕНА

28 чэрвеня 1994 г.
Аўторак
№ 69 (13786)
Кошт у розніцу 100 рублёў
Выдаецца з 1921 года

У НУМАРЫ:

Малюе Віктар ДУБОВІК

АДВЕЧНАЕ

Гэтымі днямі да нас вярталася адвечнае. І цяжка часам было ўявіць, што свята, якое адбываецца на тваіх вачах, — Першы міжнародны фестываль фальклору, які праходзіў у Пінску, на самай справе... першы. Ды ўсё ж акрыляла радасць, што ён хоць і са спазненнем, але адбыўся. Колькі ж гадоў такая багатая спадчына таілася ў аддаленых вёсках, жыла сваім невядомым нікому жыццём і можа (страшна падумаць!) была б страчана, каб не гэты фестываль, каб не навукоўцы–фалькларысты, рупліўцы народнай культуры, якія рыхтавалі гэтую падзею не адзін месяц, не адзін год. Але цяпер усё стала набыткам гісторыі, а беларускі народ атрымаў яшчэ адзін атрыбут дзяржаўнасці і цывілізаванасці.

(Заканчэнне на 2-й стар.).
Фота Жанны МАЁРАВАЙ.

Кур'ер "ЧЗ"

Аляксандр ЛУКАШЭНКА:

"Народ выказаў вотум недавер'я цяперашняму ўраду"

Лідэр першага тура "прэзідэнцкай гонкі" Аляксандр Лукашэнка на першай прэс–канферэнцыі пасля аб'яўлення папярэдніх вынікаў галасавання выступіў з дзвюма заявамі.

У звароце да выбаршчыкаў прэтэндэнт на прэзідэнцкую пасаду, у прыватнасці, заявіў, што пасля 23 чэрвеня прынцыпова змянілася расстаноўка сіл на палітычнай арэне, паколькі грамадзяне рэспублікі не проста галасавалі за першага прэзідэнта, а фактычна выказалі вотум недавер'я палітыцы цяперашняга ўрада Беларусі і мясцовай бюракратычнай уладзе. "Гэта паваротны шлях у развіцці нашага грамадства на шляху да дэмакратыі", — лічыць А.Лукашэнка.

Другая заява датычыла беларускай прэсы. Паводле слоў прэтэндэнта, першы тур выбараў прэзідэнта рэспублікі паказаў сілу журналісцкага слова. Адначасова журналісты прадэманстравалі і сваю бездапаможнасць ва ўмовах абсалютнай дзяржаўнай манаполіі на інфармацыю. Часта іх прымушалі выступаць у тэле- і радыёэфіры са словамі, якія не адпавядаюць уласнай грамадзянскай пазіцыі саміх журналістаў. Таму, у выпадку перамогі, каманда Лукашэнкі гатова гарантаваць усім работнікам сродкаў масавай інфармацыі ліквідацыю манаполіі дзяржавы на СМІ, адмову ад палітычнай цэнзуры, а таксама спыненне ганенняў на журналістаў па палітычных меркаваннях, стварэнне нармальных умоў для творчай работы і свабоднае атрыманне імі інфармацыі, незалежна ад волі чыноўнікаў.

Аляксандр Лукашэнка заявіў, што чуткі, якія мусіруюцца ў апошні час, аб тым, што ў выпадку перамогі ў прэзідэнцкай кампаніі ён разгоніць увесь дзяржаўны апарат, не маюць ніякіх падстаў. "85 працэнтаў дзяржаўных служачых, праваахоўных органаў, КДБ, пракуратуры прыстойныя і сумленныя людзі. Але ўвесь генералітэт, усё кіраўніцтва дзяржаўных органаў улады будзе знята з пасад на працягу першых сутак".

Прэтэндэнт таксама адзначыў, што з усімі астатнімі ён і яго каманда гатовы працаваць і супрацоўнічаць. Гэта датычыць і кіраўнікоў прамысловых прадпрыемстваў. Ім будзе дадзены час да 1 студзеня 1995 года. Калі да гэтага моманту прамысловыя прадпрыемствы не будуць нармальна функцыяніраваць, кіраўнікі будуць зняты са сваіх пасад.

Аляксандр Лукашэнка таксама заявіў, што не выключае магчымасці запрасіць на пасаду прэм'ер-міністра каго-небудзь з членаў цяперашняга ўрада.

БЕЛІНФАРМ.

Вялікае свята маленькага раёна

26 чэрвеня 1945 года Талачынскі раён быў вызвалены ад фашысцкай навалы. З гэтай нагоды ў суботу і нядзелю жыхары раёна адзначылі ўласнае свята Перамогі.

Пачалося ўсё з урачыстага сходу ветэранаў, пасля якога адбыўся святочны канцэрт з удзелам артыстаў не толькі з Талачына, але з Пачынка і Вялікіх Лук — расійскіх раёнаў, сяброўскіх Талачынскаму. Пасля ў мясцовым райвыканкаме распачаўся прыём для вызваленцаў раёна. А моладзь тым часам сабралася на гарадской плошчы, дзе пачыналася дыскатэка, што працягвалася да цемнаты.

На ўрачыстае шэсце да Кургана Славы і мітынг у дзень вызвалення былі запрошаны знакамітыя землякі талачынцаў, Героі Савецкага Саюза М.Б.Осіпава, Я.М.Целешаў, М.С.Камельчык і І.А.Сарокін — камандуючы 18-й гвардзейскай танкавай брыгадай 3-га гвардзейскага танкавага Кацельнікаўскага корпуса, якая вызваляла раён у 45-м.

Ірына ЗАВАДСКАЯ.

Заява літаратараў

Таварыства Вольных Літаратараў выступіла з рэзкім асуджэннем закрыцця радыёстанцыяў "Беларуская маладзёжная", "Крыніца", а таксама забароны на друкаванне газеты "Свабода" у Беларускім Доме друку.

Тэвэлаўцы патрабуюць аднаўлення эфіру названых радыёстанцыяў, а таксама спынення наступу на незалежныя сродкі масавай інфармацыі і ўвогуле на правы чалавека на Беларусі.

Ігар СІДАРУК.

Бяда не навучыла

Больш як тры дзесяткі пажараў здарыліся на прадпрыемствах і ў прыватным сектары Жыткаўшчыны з пачатку бягучага года. Так, толькі ў красавіку ад 9 з іх страты склалі звыш 95 мільёнаў рублёў.

Адной з асноўных прычын загаранняў з'яўляецца абыякавасць да захавання правілаў бяспекі і карыстання адкрытымі крыніцамі агню. Складваецца ўражанне, што некаторых адказных работнікаў бяда нічаму не навучыла. Толькі за апошні месяц да адміністрацыйнай адказнасці за парушэнне правілаў пажарнай бяспекі прыцягнута каля 40 чалавек.

Алесь ЛАРЫЁНАЎ.

У ролі спонсара – фермер

Як ні цяжка сёння фермерам, але і яны часам дапамагаюць слабейшым.

Так, адзін са жлобінскіх фермераў ахвяраваў мільён рублёў раённай станцыі хуткай дапамогі. Гэтыя сродкі пойдуць на набыццё аднаразовых шпрыцаў.

Мікалай ШУКАНАЎ.

Пальмы ў Віцебску? Чаму б і не

Хто мог падумаць, што на тэрыторыі дома для адзінокіх пенсіянераў і інвалідаў можна вырошчваць пальмы, ліяны, кававыя дрэвы, аспарагусы, асабліва ва ўмовах поўначы Беларусі?

Хіба што дырэктар гэтага дома Леанід Міхайлавіч Чыграй. Ён вырашыў стварыць тут зімні сад. І, дзякуй шматлікім спонсарам, мара становіцца яваю. Дапамагаюць, хто можа. Але самыя галоўныя садоўнікі — жыхары дома. І — цяплее на Віцебшчыне.

Хочаце квасу – едзьце ў Бешанковічы

Здаецца, звычайны хлебны квас, незаменны ўлетку напой, хутка давядзецца заносіць у Чырвоную кнігу. Настолькі бессаромна выцясняюць яго выгадныя для рэалізацыі розныя заморскія "хершы".

А вось жыхары Улы квас паважаюць. На Ульскім кансервава-агароднінасушыльным заводзе адкрываецца нават цэх па яго вытворчасці. Такім чынам, прадпрыемства спадзяецца вырашыць праблему захавання рабочых месцаў. А напой будзе прадавацца ў Уле і Бешанковічах.

Уладзімір МІХНО.

Фальшывая... міласціна

Надта ж не пашанцавала нядаўна аднаму маладзечанскаму жабраку, які прасіў міласціну каля варот гарадскога кірмашу.

Да яго падышоў хлопец і кінуў у шапку зялёную паперку вартасцю ў сто даляраў. Калі ж шчаслівы жабрак кінуўся ў банк, каб абмяняць даляры, там вызначылі, што замежная паперка... фальшывая.

Мікола КАПЫЛОВІЧ.

Курсы валют на 27 чэрвеня:

	Даляр ЗША		Ням. марка	
	Скупка	Продаж	Скупка	Продаж
"Комплекс"	24975	25850	15540	16100
"Прыор"	25000	25500	15550	15900
"Пошук"	25200	25800	15300	15700

ВЫБАРЧЫ МАРАФОН: ПАЗІЦЫІ, ДУМКІ, МЕРКАВАННІ

Пейзаж пасля бітвы

☐ **Якаў ЯСЭПКІН, "ЧЗ"**

Чэрвеньскі выбар стаў фактам учарашняга дня, папярэднія вынікі галасавання абвешчаны. А Беларусь зноў стаіць перад выбарам, хаця зрабіць яго будзе значна прасцей. Шасцёрка ператварылася ў двойку, дуэт Аляксандр Лукашэнка — Вячаслаў Кебіч рушыў далей па шляху да прэзідэнцтва.

Напярэдадні 23 чэрвеня не было недахопу ў самых розных прагнозах, аднак, бадай, ніводзін з іх не пацвердзіўся з вялікай дакладнасцю. Тое, што адбылося пад час народнага волевыяўлення, многія аналітыкі расцэньваюць не толькі як пэўную неспадзяванку, а і як падзею з парадку сенсацыйных. Але відавочныя, на першы погляд, меркаванні і адзнакі наўрад ці адлюстроўваюць аб'ектыўную сітуацыю, бо яна прагназіравалася, прычым па даволі важкіх прыкметах можна было чакаць менавіта падобнага завяршэння першага этапу прэзідэнцкага марафона. Давайце на імгненне азірнёмся назад: пейзаж пасля бітвы дае падставы паглядзець яшчэ раз на перадвыбарчую рэтраспектыву. Сярод мноства перадумоў сённяшняга раскладу палітычных прыярытэтаў выдзяляюцца некалькі найбольш уплывовых, якія і аказалі кардынальнае ўздзеянне на ўсім вядомыя вынікі.

Такія перадумовы падзяляюцца на дзве катэгорыі — натуральныя і штучныя. Да першых адносіцца шэраг сакраментальных пытанняў, паўстаўшых перад грамадствам апошнім часам. Ад таго, як прэтэндэнты на прэзідэнцкі трон ставіліся да іх, залежаў далейшы лёс кожнага з палітыкаў. Паблякла золата дваццаць трэцяга дня чэрвеня, і дастаткова цьмяны агульны фон выбарчай кампаніі (калі ў сродках масавай інфармацыі дамінавалі саноўныя каментары і афіцыйныя, не зусім адэкватныя ацэнкі сітуацыі) набыў яркасць і кантрастнасць. Атрыманы адказ на галоўнае: наколькі пасля разбурэння СССР у народнай свядомасці сцёрся вобраз дома-дзяржавы, наколькі моцнымі сталі памкненні да поўнага суверэнітэту і незалежнасці з ізаляцыяніцкімі комплексамі. Паступова, асабліва пасля атрымання ўсімі кандыдатамі магчымасці выхаду на рэспубліканскую тэлерадыёаўдыторыю, адбывалася палярызацыя іх пазіцый. Палітычныя постаці рассакрэціліся пад электроннымі праменямі публічнасці, народ стаў сведкай-відавочнікам апранання кожным з прамоўцаў пурпуровай тогі. Не ўсім падышло сімвалічнае адзенне высокага правіцеля, аднак вырашальную ролю адыгралі не толькі здольнасці ці талент менавіта публічнага прамоўніцтва, а матывацыя, сэнсавая аблямоўка, змест выступленняў і дэкларацый. Інакш кажучы, рабіўся выбар далейшага руху, выбар грамадства, на ўзроўні падсвядомасці нават і не звязаны з канкрэтнымі персаналіямі. Такая сувязь узнікла крыху пазней, дзесьці "на апошніх паверхах" уяўнай перадвыбарчай будовы, а спачатку кожны вызначыўся ў сваіх і толькі сваіх прыхільнасцях, адказаўшы на простае пытанне: як жыць далей, углядацца ў прыцемкаваміфічнае святло заходніх маякоў ці (а гэта традыцыя стагоддзяў), не губляючы здабыткаў суверэнізацыі, звязваць гістарычны лёс з братнімі народамі Расіі. Такім чынам, матывацыя, ад якой якраз і залежаў галоўны выбар, была простай і зразумелай. Варыянт першы: арыентацыя на аднаўленне трывалых сувязяў з усходняй суперзоркай (формы самыя розныя — саюз, садружнасць, федэрацыя, канфедэрацыя), на інтэграцыю палітыка-эканамічных сістэм. Варыянт другі: адхіленне ад "крамлёўскага магніта" — крэн на захад, дзе, само сабой, у агляднай будучыні альянсу чакаць не прыходзілася. Менавіта гэтыя палярныя матывы вызначылі зыход палітычнага супрацьстаяння. Прыхільнікі інтэграцыі (у агульнай фармулёўцы) былі ў яўнай большасці. Калі ў цёмных калідорах міражнага прэзідэнцкага замка засталося "шасцёра смелых", стала яшчэ больш відавочна, куды хіснецца маятнік народнага даверу. Умоўны расклад атрымаўся такі: 4 на 2. Паўторым, што лёс канкрэтных персаналій вызначаўся (вядома, з нейкай доляй сімвалічнай наканаванасці) пасля галоўнага выбару. Ён, як красамоўна сведчаць папярэднія вынікі, быў зроблены на карысць першага варыянта ў нашай нескладанай схеме.

Цяпер аб складзе чацвёркі. Прыхільнікі інтэграцыі Васіль Новікаў і Аляксандр Дубко пры ўсіх сваіх чалавечых прывабных якасцях не здолелі набыць патрэбны для поспеху імідж буйных палітыкаў, а толькі адцягнулі нязначную колькасць галасоў ад астатніх прэтэндэнтаў, прычым той самай арыентацыі. "Гран-пры" разыгралі паміж сабой Аляксандр Лукашэнка і Вячаслаў Кебіч. Уражвае агульная колькасць галасоў, набытых прагматыкамі з рэальнай арыентацыяй на аднаўленне інтэграцыйных працэсаў, — больш за 70 працэнтаў ад усёй колькасці выбаршчыкаў, прыйшоўшых 23-га на ўчасткі для галасавання.

Выбарная логіка патрабуе нескладаных адказаў на монапытанні, таму, не ўдаючыся ў праблемную глыбіню, адзначым няўдачу тандэма Пазьняк—Шушкевіч (сімвалізуючых адраджэнне ў той ці іншай ступені праз нацыянальную ідэю). Дарэчы, іхні электарат, як і кола прыхільнікаў інтэграцыйнай ідэі, вызначыліся і ўтварылі своеасаблівую замкнёную сістэму задоўга да канкрэтнага "дня шчыравання". Пацвердзіліся прагнозы наконт таго, што беларускае выбарчае сонцастаянне, якое занадта сімвалічна і шматзначна супала з сонцастаяннем летнім, як бы каму не падабалася, адбылося пад купалам метраполіі, пад сапраўды зоркавым уплывам Расіі. Агульнаславянскі небасхіл для большасці беларускага народа па-ранейшаму атаясамліваецца з нябёсамі Бацькаўшчыны, адсюль і выбар на карысць Лукашэнкі—Кебіча.

Што датычыць штучных перадумоў вынікаў галасавання, аб чым казалася вышэй, тут да галоўных трэба аднесці безліч пралікаў у арганізацыі перадвыбарчай кампаніі, дапушчаных камандай прэм'ера. Спачатку "эфект бумеранга" мы назіралі пры ўзвядзенні "сцяны маўчання" вакол прэтэндэнтаў у тэлерадыёэфіры. Меней такая палітыка закранула "папяровыя" СМІ, але і газетная скіраванасць у бок Дома ўрада прынесла адваротны эфект. Трэба прызнаць, гульня вялася па правілах, устаноўленых уладамі, — не вельмі тонкая палітыка. Ангажыраваныя "адкрыцці" ніколі не дасягаюць мэты (да месца прыгадаць аналагічны "ход канём" маскоўскіх партыйных бонзаў, калі дыскрэдытуючы Ельцына артыкул у італьянскай газеце "Рэпубліка" быў выкрыты, як фальшыўка, і згуляў адваротную ролю). А іх было зашмат, накшталт ілжэгаландскага артыкула-вандроўніка ці мытна-дэтэктыўнай гісторыі з гановерскімі агіткамі. Калі ж умоўная сцяна зруйнавалася і прэтэндэнты выйшлі ў адкрыты эфір, як гэта не дзіўна, па колькасці ўжытых непрацуючых штампаў і прапагандысцкіх клішэ каманда прэм'ера апынулася ў лідэрах. Аналіз такіх пралікаў вымагае асобнай размовы, пакуль жа адзначым: уражальны поспех Аляксандра Лукашэнкі стаў у пэўнай ступені сведчаннем не толькі ўдала праведзеных ім серыі тэлерадыёвыступленняў, а і "намаганняў" ягоных сапернікаў. Думаецца, сакрэт узлёту папулярнасці Аляксандра Рыгоравіча крыецца, у прыватнасці, у феномене ўздзеяння на аўдыторыю, асабліва праз магічны ўзмацняльнік прамога эфіру. Хаця асноўныя прычыны не ляжаць на паверхні, яны — глыбей.

ДЗЕВЯТАЕ НЕБА

Дзяжурныя па выпуску перакладчыкі Віктар КАПАЧЭЛЬ, Андрэй СІДАРАЎ, рэдактары Якаў ЯСЭПКІН, Вітаўт МАРТЫНЕНКА.

"Еўраньюс"

Небяспечнае асяроддзе

Паводле даклада Сусветнай арганізацыі аховы здароўя, палова еўрапейцаў жыве ў забруджаным навакольным асяроддзі.

У дакладзе сэра Дональда Ачэсана, зачытаным на II Еўрапейскай канферэнцыі па ахове навакольнага асяроддзя гаворыцца пра тое, што 110 мільёнаў еўрапейцаў, галоўным чынам у Расіі і ва Усходняй Еўропе, ужываюць недабраякасную пітную ваду.

Неапальскі сход "вялікай сямёркі"

У наступным месяцы ў Неапалі павінна адбыцца штогадовая сустрэча лідэраў сямі буйнейшых індустрыяльных дзяржаў.

Лідэры так званай "Вялікай сямёркі" працягнуць работу па інтэграцыі глабальнай эканомікі і разгледзяць меры па ажыццяўленню ўругвайскага гандлёвага пагаднення аб стварэнні сусветнай гандлёвай арганізацыі да 1 студзеня 1995 г. На сустрэчы лідэраў "Вялікай сямёркі" будуць абмяркоўвацца і іншыя пытанні.

"Суперчэннэл"

З "Надзейнага" – на "Камфорт"

У 27 км ад берагоў Гаіці катэр "Надзейны" берагавой аховы ЗША выратаваў 11 гаіцян з парусной шлюпкі даўжынёй 4,5 метра.

"Надзейны" прадставіў гаіцянскім эмігрантам харчаванне, ваду і медыцынскую дапамогу перад іх адпраўкай на амерыканскі карабель-шпіталь "Камфорт". З мінулага тыдня, калі "Камфорт", які стаяў ля ўзбярэжжа Ямайкі, зрабіўся цэнтрам разгляду прашэнняў, ён абслужыў больш як 100 эмігрантаў.

Бежанцы – дзеці і старыя

Баснійскія сербы застаюцца без жытла з–за грамадзянскай вайны, нягледзячы на дамоўленасць аб спыненні агню.

5 тысяч сербаў кінулі свае дамы з-за баёў, якія вядуцца побач. Асабліва пакутуе мірнае насельніцтва. Сярод бежанцаў — дзеці і старыя, якія шукаюць паблізу баснійскіх вёсак абарону.

Водбліск славы Элвіса

Каля 2 тысяч фанаў прыйшлі на аўкцыён у Лас–Вегасе, на якім прадаваліся рэчы Элвіса Прэслі.

Сярод рэчаў спевака былі яго легендарны белы касцюм, у якім ён выступаў на сцэне і які аценілі ў 90 тысяч даляраў. Картка "Эмерикэн Экспрэс" "пацягнула" на 36 тысяч даляраў. Чорная пластмасавая расчоска, якой спявак карыстаўся толькі адзін раз, была прададзена за 940 даляраў.

"Уорлднэт"

Самы касавы

Самым касавым брытанскім фільмам стала стужка "Чатыры вяселлі і пахаванне".

Толькі ў Англіі і ЗША фільм прынёс сваім стваральнікам 40 мільёнаў фунтаў стэрлінгаў. Усяго ж чакаецца прыбытак у суме 60 мільёнаў.

Страсці па ЕС

Прэм'ер–міністр Бельгіі Жан–Люк Дэхаэн абвінаваціў лідэра Вялікабрытаніі Джона Мэйджара ў спробе заблакіраваць намаганне Бельгіі заняць адно з лідзіруючых месцаў у Еўрапейскім Саюзе.

Вялікабрытанія была адзінай краінай, якая адхіліла прапанову замяніць на пасадзе Жака Дэлора на сустрэчы лідэраў Еўрапейскага Саюза ў Карфу.

"TV-5"

Канферэнцыя ў Белым доме

Адміністрацыя Біла Клінтана праводзіць першую канферэнцыю па пытаннях развіцця Афрыкі ў Белым доме.

Тон канферэнцыі задало пасланне паўднёваафрыканскага прэзідэнта Нельсана Мандэлы. Тры высокапастаўленыя эксперты гаварылі аб праблемах і патэнцыяле Афрыкі. Учора на канферэнцыі выступілі прэзідэнт ЗША Клінтан і віцэ-прэзідэнт Гор.

(Працяг на 3-й стар.).

ПАВЕДАМЛЕННІ, АТРЫМАНЫЯ ПА КАНАЛАХ СПАДАРОЖНІКАВАЙ СУВЯЗІ "ЧЫРВОНАЙ ЗМЕНЫ"

Бізнес-клас

Вядучая рубрыкі Вера ПАЛЯКОВА
Тэл. 68-28-52

Дзе прадаць і дзе купіць падшыпнікі

Дылерскія прадстаўніцтвы падшыпнікавых прадпрыемстваў ствараюцца і пачынаюць дзейнічаць у былых рэгіёнах СНД. Адна з такіх кантор будзе знаходзіцца ў Мінску.

Новая сістэма дылераў у некаторай ступені напомніць старую цэнтралізаваную сістэму размеркавання падшыпнікаў па тэрыторыі былога Саюза. Аднак заснавана яна будзе на самастойным вывучэнні рынкаў збыту маркетынгавымі службамі кожнага падшыпнікавага прадпрыемства і на свабодзе ініцыятывы.

Аднаўленне, дакладней сказаць, арганізацыя на новых прынцыпах сістэмы прадстаўніцтваў выклікана многімі прычынамі. Галоўныя з іх — стварэнне адзінай эканамічнай прасторы на тэрыторыі СНД і неабходнасць запоўніць свабодныя нішы ўсходняга рынку. Інакш гэта могуць зрабіць кемлівыя суседзі з Захаду. Ад дрэннай арганізацыі збыту церпіць найбольш распаўсюджаная група беларускіх падшыпнікаў — роліка-сферычная. "Бочкі", як называюць іх на Мінскім падшыпнікавым заводзе, запоўнілі склады гатовай прадукцыі. Зразумела, справа тут яшчэ і ў зніжэнні вытворчасці ў краінах СНД. Адсюль, як вынік, змяншэнне попыту на падшыпнікавую прамысловасць. Задача маркетынгавай службы МПЗ — не толькі аднаўленне старых сувязей, але і пошук новых партнёраў і, магчыма, у краінах, якія сталі на шлях развіцця.

БЕЛІНФАРМ.

Новыя грошы Бельгіі

У Бельгіі здымаюць з абарачэння банкноты вартасцю 5 тысяч бельгійскіх франкаў і выпускаюцца новыя купюры ў 2 тысячы BEF.

Новыя банкноты бэзавага колеру маюць больш высокую ступень абароны: металізаваная ніць, вадзяны знак, пукаты рэльеф, схаваная выява лічбы 2000, якую можна ўбачыць толькі ў ультрафіялетавых промнях.

Банкнота ў 5000 бельгійскіх франкаў паступова будзе здымацца з абарачэння да 1 снежня бягучага года. У далейшым яе можна будзе абмяняць толькі ў Банку Бельгіі, аднак без усялякіх абмежаванняў па часу і колькасці.

Першы візіт

Верагодна, 6 ліпеня адбудзецца першы візіт прэзідэнта ЗША Біла Клінтана ў Латвію па запрашэнню прэзідэнта гэтай краіны Гунціса Улманіса. Прадугледжаны таксама сустрэчы с.Клінтана з прэзідэнтам астатніх дзвюх краін Балтыі: Эстоніі і Літвы.

Мэта візіту — абмеркаванне эканамічнай падтрымкі рэформ і пытанняў супрацоўніцтва ў вобласці інвестыцый і гандлю. Плануецца сустрэча амерыканскага прэзідэнта з дэпутатамі парламента і прадстаўнікамі ўрада Латвіі. Магчыма Клінтан выступіць з лекцыяй у Латвійскім універсітэце.

Сусветная эканоміка і гандаль

Урэшце, пасля трох гадоў стагнацыі, павялічыўся ўзровень сусветнай вытворчасці. Аднак усяго на 1 працэнт. Па-ранейшаму нізкія тэмпы росту ў развітых заходніх краінах, на якія прыходзіцца больш як 70 працэнтаў сусветнай вытворчасці. У краінах, што пераходзяць да рыначнай эканомікі, працягваецца ўстойлівае падзенне вытворчасці. Як мяркуюць спецыялісты, у 1994 годзе рост вытворчасці ў свеце складзе ўсяго 2,5 працэнта.

Аб'ём сусветнага гандлю ў мінулым годзе павялічыўся толькі на 3,5 працэнта. Агульны аб'ём сусветнага экспарту ацэньваецца недзе ў 3,8 трыльёна даляраў ЗША. Змяненні цэн былі цалкам нязначныя. З-за падзення попыту знізіўся сусветны кошт на непаліўную сыравіну, энерганосьбіты (да 10 працэнтаў) і гатовыя вырабы. Такім чынам, з найбольшым прыбыткам аказаліся краіны, якія ў мінулым годзе экспартавалі гатовыя вырабы, а імпартавалі — сыравіну.

Дарэчы...

Кіраўніцтва рэспублікі Казахстан вырашыла прадаць права разведкі і распрацоўкі на сваёй тэрыторыі радовішчаў алмазаў, золата, свінцу, цынку, вальфраму, нікелю, баксітаў, вугалю, малібдэну і медзі. Паводле папярэдніх даных, правядзенне міжнародных таргоў плануецца 14 ліпеня.

ПАСЛЯ ЭКЗАМЕНУ

Ні пуху, ні пер'я!

□ **Уладзімір МІХНО, "ЧЗ"**

Школа нязвыкла апусцела, супакоілася. Нават крыху ніякавата бачыць у чэрвені маўклівую школу, адчуваць яе хваравітую спустошанасць. Трывожна неяк становіцца на душы, нібы трапіў у бальніцу, дзе гавораць паўшэптам, дзе строгі рэжым.

Чэрвеньская цішыня школы, аднак, вельмі падманлівая. Вунь за акном, на школьным двары, дзеці гучна смяюцца, крычаць, завіхаючыся ля клумбаў. Там — лета. А тут, на калідоры трэцяга паверха, настаўнікі, дзяжурныя па экзамену, раўніва вартуюць цішыню. Кожнага прыхаджая далікатна-ветліва папярэджваюць:

— Цішэй, калі ласка, ідуць экзамены.

Дзевяты "А" сёння піша кантрольны дыктант па беларускай мове. Ні пуху, ні пер'я! Моцны, даволі цікавы клас. Няма сумневу — з экзаменам ён справіцца. Дзевяты "А" мне спаглянуўся яшчэ той раз, увосень, калі прыязджаў сюды, у Полацк, у сёмую школу, у камандзіроўку. Прыемна здзівіла іхняе ўменне аргументавана і доказна паспрачацца. Уразіла начытанасць, а самае галоўнае — шчырае захапленне ўрокам, гатоўнасць і ахвота адказваць. Тады быў урок літаратуры. А хто многа чытае — той, як вядома, і граматна піша.

Тамара Пятроўна Гарэлікава, настаўніца беларускай мовы і літаратуры, яна ж дырэктар сёмай Полацкай школы-гімназіі, прыняла гэты клас, можна сказаць, па эстафеце. Бо ў адным не пашанцавала дзевяцікласнікам: выкладалі тут беларускую ў розныя гады розныя настаўнікі. І да кожнага, вядома, трэба было прывыкаць. Але, здаецца, гэтая акалічнасць не надта паўплывала на веды вучняў...

Адчыняюцца дзверы — і як не бывала трывожнай экзаменацыйнай цішыні! Дзевяцікласнікі, хто гуртам, хто ў гордай адзіноце, хутка запоўнілі калідор. У кутку дзяўчаты весела шчабечуць, спрачаюцца, хто з іх правільна напісаў.

— Ну, як, — цікаўлюся, — цяжкі быў тэкст? Многа ўсялякіх зачэпістых знакаў прыпынку?

— Ды не, — усміхаюцца, — адны коскі.

А на вачах у выдатніцы — слёзы. Коску яна паставіла, а потым падумала і закрэсліла... Ах, гэтая злашчасная коска. Бывае, адна яна становіцца тваім лёсам. Ці ж няпраўда? Бо вельмі своеасаблівыя рэкамендацыі прапануюць настаўніку па ацэнцы экзаменацыйных работ. Скажам, калі ў цябе ў кантрольным дыктанце больш за пяць выпраўленняў, яны прыраўноўваюцца да памылкі, але толькі ў тым выпадку, калі гэтая памылка не прыводзіць да "двойкі". Калі ж у цябе болей як тры выпраўленні, можаш не разлічваць на выдатную адзнаку. Зноў жа зялёная вуліца гультаям і чырвонае святло на дарозе ў выдатніка. Крыўдна, але мы так любім гультаёў, што нават на афіцыйным узроўні гатовы ім патураць. Міжволі прыходзіш да высновы, што гэтыя самыя экзаменацыйныя рэкамендацыі альбо пісаліся людзьмі, якія ніколі самі не здавалі экзаменаў, альбо, шчыра кажучы, непрадуманыя. Чаго варта, скажам, установка на тое, што агульная адзнака не павінна перавышаць адзнакі на экзамене? Хто ж, як не сам настаўнік-прадметнік, лепей ведае і можа найболей аб'ектыўна ацаніць шматгадовую работу сваіх вучняў? Любы ж экзамен — своеасаблівая латарэя. Пашанцуе — не пашанцуе. На канчатковую адзнаку часта ўплываюць не толькі веды, але і адпаведныя настроенасць, уменне сабрацца з думкамі, авалодаць сабою. Бывае, падводзіць экзаменацыйнае хваляванне — усе ж мы людзі. А ў выніку — выпадковая коска, лішняе выпраўленне альбо дапушчаная адзіная нязначная памылка могуць перакрэсліць тваю шматгадовую работу, "сапсаваць" атэстат, парушыць жыццёвыя планы. На мой погляд, толькі за настаўнікам павінна заставацца апошняе слова пры ацэнцы вучнёўскай работы.

Экзамен закончаны, але толькі для вучняў. У настаўнікаў ён працягваецца. Зараз экзаменацыйная камісія будзе самым уважлівым чынам правяраць-перапраўляраць работы, аж пакуль кожны з яе членаў не пакіне свой подпіс пад канчатковаю адзнакаю. Работа цяжкая, марудная, адказная. Адна ўцеха — кветкі. Іх гэтулькі многа: ружы, нарцысы, півоні ўпрыгожваюць доўгі экзаменацыйны стол, пакрыты чырвоным абрусам. Кветкі ўзнімаюць настрой, ствараюць непаўторную атмасферу свята. Такую святочную атмасферу не забыліся яшчэ ствараць, відаць, толькі ў школе. Тут яшчэ захаваліся непахісныя жыццядайныя прынцыпы, тут яшчэ жывуць дабрыня, рамантызм, вера і альтруізм.

Не здала яшчэ ўсіх сваіх экзаменаў і дырэктар Тамара Пятроўна Гарэлікава. Вытрымаўшы адзін — па прадмету, яна неўзабаве ўшчыльную зоймецца іншымі. Гэта і выбарчая кампанія. Дырэктар — яшчэ і старшыня выбарчай камісіі. Гэта і яе гімназія, на якую паклала столькі сіл і намаганняў, на якую ўсклала гэтулькі надзей. Выбар свой Тамара Пятроўна зрабіла даўно — яшчэ тады, калі ўзяла паступовы, але няўхільны кірунак на беларусізацыю школы. Зараз нацыянальная гімназія, створаная пры колішняй рускамоўнай полацкай школе (дарэчы, сёмая школа да гэтага часу, як ні парадаксальна, афіцыйна лічыцца рускамоўнай), дарасла да шостага класа. І прымаюць сюды далёка не кожнага, а існуе строгі конкурсны адбор. Дзеці, каб паступіць у пятыя класы, павінны не мець здавальняючых адзнак за чацвёрты клас, вытрымаць экзамены па матэматыцы, рускай і беларускай мовах. Адзнака павінна быць добрай ці выдатнай. Складзены спецыяльныя тэсты патрабаванняў да гімназістаў. Паступова школа абрастае і ўласнымі нацыянальнымі традыцыямі, вопытам правядзення розных цікавых мерапрыемстваў, такіх, якім было, скажам, пасвячэнне ў гімназісты. Спецыяльна для гэтай падзеі самадзейны кампазітар з Полацка Мікалай Пятрэнка напісаў для гімназістаў гімн.

Нам пад сілу ўсе навукі,
Нашы сэрцы, як агонь,
Іх цяпло і нашы рукі —
Беларусі дарагой.

Словы гімна акрэсліваюць мэту гімназіі: выхаванне шляхам адраджэння нацыянальнай самасвядомасці, асвойваючы здабытак культуры свайго народа, як адзінай часткі сусветнай цывілізацыі.

Гімназісты не толькі маюць свой гімн, але і носяць адпаведную форму з эмблемаю. У аснову эмблемы пакладзены тры элементы:

РЫМСКАЯ ЯЧЭЙКА — архітэктурны матыў, вядомы са старажытных часоў, які стаў своеасаблівым сімвалам культавай архітэктуры, духоўнасці. У эмблеме гэты знак азначае прыналежнасць Полацка да гарадоў, пазначаных высокімі ўзорамі духоўнай культуры.

КВЕТКА ВАСІЛЬКА — сімвал дзяцінства. Дзеці, як і кветкі, нясуць радасць, упрыгожваюць наша жыццё. Не трэба забываць, што васілёк — гэта і сімвал Беларусі. (Успомнім верш Максіма Багдановіча "Слуцкія ткачыхі").

РАЗГОРНУТАЯ КНІГА. Гэта заклік да вучобы, а таксама напамін пра выдатных асветнікаў з Полацка: Ефрасінню Полацкую, Францыска Скарыну, Сімяона Полацкага.

Дарэчы, сёння ў сёмай полацкай школе і яшчэ адзін экзамен. Здаюць яго чацвёртыя класы для паступлення ў гімназісты. Колькі яшчэ жыццё задасць ім экзаменаў, колькі паставіць адзнак! Ні пуху, ні пер'я, Полацкая нацыянальная гімназія!

Адвечнае

(Заканчэнне. Пачатак фотарэпартажу на 1-й стар.)

ДАБРАЧЫННАСЦЬ

Пол Мор зноў у Мінску

Днямі ў Мінску адбылася прэс-канферэнцыя вядомага сваёй дабрачыннай дзейнасцю пастара Пола Мора, на якой прысутнічалі сябры Беларуска-амерыканскага партнёрскага фонду і журналісты.

Нядаўна фонд правёў у Беларусі конкурс праектаў гуманітарнай дапамогі ў розных галінах. З 340 прапаноў былі ў два этапы вызначаны 24 найбольш перспектыўныя. Сярод іх — праект развіцця Гродзенскага дзяржаўнага гісторыка-археалагічнага музея, дапамога дзіцячаму эндакрыналагічнаму цэнтру і г.д.

Увогуле было падтрымана 9 праектаў у галіне аховы здароўя і медыцыны, 6 праектаў па вытворчасці прадуктаў харчавання, 3 праекты развіцця прадпрымальніцтва і 6 праектаў падтрымкі развіцця сацыяльнай сферы.

Пол Мор падкрэсліў, што ягоная "City Hope International" — не ўрадавая арганізацыя. Сродкі, што ідуць на субсідыі і крэдыты для Беларусі, складаюцца з прыбыткаў ад продажу сабраных у ЗША гуманітарных грузаў (харчавання, медыкаментаў), якія прадаюцца ў Беларусі ніжэй за рыначны кошт, а часам і распаўсюджваюцца (скажам, для дзіцячых устаноў) бясплатна. Да таго ж інфляцыя толькі за апошні год знізіла фінансавыя сродкі ў 25 разоў. З гэтай прычыны дзейнасць фонду не з'яўляецца вычарпальнай і ўсеахопнай. Аднак заяўлены на гэтай жа сустрэчы праект дапамогі дзецям-дыябетыкам (у прыватнасці, наладжванне вытворчасці фруктозы — садавіннага цукру — з тапінамбура) мае перспектыву быць разгледжаным на наступным конкурсе.

Па просьбе журналістаў спадар П.Мор асвятліў пытанне кантролю за размеркаваннем гуманітарнай дапамогі ягонага фонду. На думку мецэната, яна не можа не трапіць да адрасата, бо кожны факт атрымання фіксуецца дакументальна. А спадар М.Собаль з боку Саўміна дадаў, што супрацоўніцтва падобных фондаў з урадам Рэспублікі значна больш надзейнае, чым [illegible] супрацоўніцтва.

Віталь МАРТЫНЕНКА.

МОВА ЗЯМЛІ

Аўцюкі Вялікія і Малыя

□ **А.РОГАЛЕЎ, кандыдат філалагічных навук**

Сярод жыхароў гэтых населеных пунктаў Калінкавіцкага раёна жыве паданне аб тым, што Вялікія і Малыя Аўцюкі набылі сваё імя ў часы аддзялення ад рускай праваслаўнай царквы часткі веруючых, якія не прызналі царкоўных рэформаў патрыярха Нікана, што праводзіліся з 1654 года. У той час вялікая колькасць уцекачоў быццам бы асела ў мясцінах, дзе цяпер размешчаны нагаданыя вёскі. Гэтых людзей так і звалі па колькасці пасяленцаў — вялікія і малыя ўцёкі. Ад слова ўцёкі, згодна з паданнем, і пайшла назва вёсак — Вялікія і Малыя Аўцюкі.

Аднак гісторыя Аўцюкоў пачыналася задоўга да сярэдзіны XVII стагоддзя. Найбольш ранняя з вядомых сёння звестак пра Аўцюкі (першасным з'яўляецца населены пункт Вялікія Аўцюкі, Малыя ж Аўцюкі ўзніклі як выселак з асноўнай вёскі) датуецца 1552 годам, калі быў складзены адзін з вопісаў Мазырскага замка, у якім, між іншым, ішла гаворка і аб прыпісцы да яго (замка) навакольных вёсак і аб павіннасцях іх жыхароў. Такім чынам, вытокі назвы, якая нас цікавіць, трэба звязваць зусім не з уцекачамі з межаў Русі-Масковіі, прыхільнікамі старой веры. І тым не менш, у пераказаным паданні ў завуаліраванай форме паведамляецца, на наш погляд, пра рэальныя падзеі, у прыватнасці, пра перасяленне, вынікам якога і стала ўзнікненне Аўцюкоў. На чым грунтуецца гэтае наша меркаванне?

Вядомы этнограф І.А.Сербаў у кнізе "Поездки по Полесью 1911 і 1912 годов" пісаў пра насельніцтва Аўцюкоў наступнае: "Аўцюк — перш за ўсё жыхар поўдня, брунет, сярэдняга росту і прыгожага целаскладу. Гаворыць ён скорагаворкай з паўднёварускім акцэнтам, зусім адвольна скарачаючы словы... Акрамя таго, у гаворцы аўцюкоў добра захаваліся формы і звароты рускай прамовы...".

Антрапалагічная, галоўным чынам, характарыстыка аўцюкоў і дае падставу думаць, што ўцекачамі з падання маглі быць перасяленцы з поўдня, з тэрыторыі Маларосіі (Украіны). Перасяленне гэтае адбылося не ў 1552 годзе, а раней, бо ў інвентарным вопісе згадваецца вёска, якая ўжо склалася і гаспадаром якой стаў нехта Герасім Калантай пасля таго, як купіў яе ў папярэдніх уладальнікаў — Заройскіх. Насельніцтва вёскі ў 1552 годзе складалася з 17 сялян, "людей айтючицких". Літара "й" у дадзеным выразе, відаць, перадавала гук "у", для якога ў кірылічаскай ("рускай") графіцы не было асобнай літары, ці сведчыла аб нейкай асаблівасці мясцовага вымаўлення геаграфічнага імя.

Першаснай формай назвы Аўцюкі з'яўляецца форма Аўцюцевічы, якая, дарэчы, згадваецца ў кнізе І.А.Сербава. Аб гэтай жа першаснай форме назвы вёскі ўскосна сведчыць і прыметнік "айтючицкие" з вопісу Мазырскага замка 1552 года. У аснове назвы Аўцюцевічы ляжыць "калектыўная мянушка" аўцюцевічы, якая датычылася ўсіх першых жыхароў — заснавальнікаў вёскі. Аўцюцевічы — гэта нашчадкі ці падданыя нейкага Аўцюты, ці Аўсюты. У сваю чаргу Аўсюта, Аўцюта — гэта мянушка, "вулічнае прозвішча" чалавека, якое ўтварылася ў выніку ўсячэння, скарачэння афіцыйнага асабовага імя Яўціхій ці Яўсей (апошняе — менш верагодна). У жывой народнай гаворцы падобным чынам утварыліся многія мянушкі, якія паступова ператварыліся ў прозвішчы: Арцём — Арцюх, Карніла — Карнусь, Мацвей — Мацюха, Барталамей — Барташ... Ад імя Яўціхій утварыліся таксама прозвішчы Еўтух і Яўтух (Еўтухоў).

Скарочаная форма назвы вёскі Аўцюцевічы паступова замацоўвалася ўжо ў сярэдзіне XVI стагоддзя, аб чым сведчыць запіс "село Айтючи" ўсё ў тым жа вопісе Мазырскага замка. Форма "Айтючи" з'яўляецца прамежкавай паміж формамі Аўцюцевічы і Аўцюкі; нічога неславянскага, небеларускага, як часам сцвярджаюць некаторыя даследчыкі (напрыклад, І.Гарыст гаворыць аб магчымых цюркскіх вытоках назвы), мы тут не бачым. Можна толькі яшчэ раз спаслацца на І.А.Сербава, які пісаў пра адвольнае скарачэнне слоў у гаворцы аўцюкоў.

г.Гомель.

"Нявыгадныя" вяскоўцы...

Жыхары вёскі Азяркі, што ў Гарадоцкім раёне, зараз як ніколі часта ўспамінаюць вайну. У нямецкім палоне, у канцлагеры "Майданак" дзяцей пазабіралі ў матак, і доўгі час яны не ведалі нічога адзін пра аднаго. І вось гісторыя паўтараецца. Дзяцей з бацькамі разлучылі зноўку.

Толькі на гэты раз не вайна, а кіраўніцтва мясцовага аўтапарка. Закрылі аўтобусны маршрут Віцебск—Азяркі як нявыгадны. Між тым, ён быў адзінай ніточкай, што звязвала састарэлых бацькоў у аддаленай вёсцы і дзяцей у горадзе. Што зробіш — нявыгадныя зараз вяскоўцы!

Уладзімір МІХНО.

МОЛАДЗЬ І ЧАС

Беларускі паясок і пілотка з гербам "Пагоня"

У многіх навучальных установах узнікаюць цяпер скаўцкія дружыны. Думаецца, не лішнім будзе прыгадаць і колішні вопыт беларускіх скаўтаў.

Скаўцкі рух, які ўзнік на пачатку нашага стагоддзя, у хуткім часе знайшоў сваіх прыхільнікаў у многіх краінах свету, але на Беларусі ў дакастрычніцкі перыяд не набыў шырокага размаху. І вось цяпер створаныя або адноўленыя ў нас скаўцкія дружыны бяруць сабе за прыклад дзейнасць скаўтаў у еўрапейскіх і амерыканскіх краінах, часта забываючы ці не ведаючы вопыту скаўцкага руху на землях Заходняй Беларусі ў 1920-30-я гады. А асаблівасці беларускіх скаўтаў таго часу выяўляліся і ў форме іх адзення, дзе спалучаліся як скаўцкія традыцыі, так і нацыянальныя адметнасці.

У адрозненне ад сіняй гімназічнай формы дзяўчатыскаўты насілі зялёную сукенку, а хлопцы — гэтага ж колеру штаны і кашулю з пагонамі, на якіх адзначалася іх скаўцкае званне. У залежнасці ад звання на кашулі з левага боку прымацоўваліся аксельбанты карычневага, срэбнага або іншага колеру. На шыю замест традыцыйнай хусткі беларускія скаўты павязвалі тканы беларускі паясок. А завяршала ўбранне пілотка з нябелага палатна. На яе правым баку прышываўся бела-чырвона-белы сцяжок, на які прышпільвалася металічная выява герба "Пагоня". Такі значок можна было набыць у віленскіх крамах, прычым былі як "літоўскі", так і "беларускі" варыянты. Сваю скаўцкую форму гімназісты мелі права насіць нароўні з вучнёўскай.

З выкарыстаннем нацыянальнай сімволікі быў распрацаваны і герб беларускіх скаўтаў. Ён меў выгляд белага шчыта, наўскасяк якога праходзіла чырвоная палоска. На шчыце адлюстроўваўся традыцыйны скаўцкі сімвал — белая лілія, на фоне якой быў змешчаны герб "Пагоня".

Гаворачы пра беларускіх скаўтаў, неабходна заўважыць, што іх было параўнальна мала і дзейнічалі яны фактычна толькі ў Віленскай беларускай гімназіі, бо ў іншых беларускіх гімназіях, якія існавалі да пачатку 30-х гадоў, скаўцкі рух лічыўся праяўленнем польскасці і не прымаўся. Тым не менш, сотні беларускіх хлопцаў і дзяўчат, прыехаўшы на вучобу ў Вільню, уключаліся ў дзейнасць дружыны беларускіх скаўтаў, прысягалі "добраахвотна ўсё жыццё выконваць службу Богу і Айчыне, несці дапамогу блізкім...", вывучалі гісторыю і культуру свайго народа.

Мікола ГАЙБА,
навуковы супрацоўнік Навагрудскага гісторыка-краязнаўчага музея.

Конкурс закончыўся, конкурс працягваецца

Пра мэты і ўмовы конкурсу навукова-папулярных выданняў па экалогіі Беларусі і Мінска мы паведамлялі і адначасова запрасілі прыняць у ім удзел (21 снежня 1993 года). Паступіла каля 50 заявак. Мінула амаль паўгода і можна падвесці вынікі.

26 мая ў Мінскім гарсавеце адбылося прысвечанае гэтаму ганаровае пасяджэнне. Мэр беларускай сталіцы А.М.Герасіменка выступіў з прамовай перад удзельнікамі конкурсу, прадстаўнікамі прэсы, радыё і тэлебачання, а таксама грамадскасці і ўстаноў, зацікаўленых у паляпшэнні экалагічнай сітуацыі ў рэспубліцы. Ён адзначыў складаную экалагічную сітуацыю, у якой мы зараз знаходзімся, актуальнасць экалагічнай адукацыі і выхавання. Выступілі таксама прадстаўнікі арганізацый — ініцыятараў конкурсу. Пасля гэтага А.М.Герасіменка ўручыў граматы і дыпломы 22 удзельнікам розных тэматычных напрамкаў конкурсу.

Першае месца дасталася прадстаўніку Інстытута заалогіі Э.Р.Самусенку за кнігу "Сябры нашага дома". Другое і трэцяе месцы занялі супрацоўнікі Інстытута геалогіі і геахіміі дактары навук А.В.Кудзельскі (за кнігу "Вада жыцця нашага") і Э.А.Ляўкоў (за кнігу "Маўклівыя сведкі мінуўшчыны").

Спецыяльныя літаратурныя ўзнагароды атрымалі члены Саюза пісьменнікаў Беларусі В.І.Стома, В.В.Лапцік, З.А.Бяспалы. Узнагароджана таксама група навукоўцаў, педагогаў і працаўнікоў практычных устаноў: прафесары В.Н.Кісялёў і Н.М.Кручкова (Белдзяржуніверсітэт), дактары навук А.І.Мікуліч і Н.С.Гусева (Інстытут этнаграфіі), В.І.Лучкоў (Інстытут батанікі), прафесар Б.П.Савіцкі (Камісія па экалогіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь), В.І.Алешка (Міністэрства экалогіі), Л.П.Каліноўская і Л.С.Чумакоў (Рэспубліканскі экалагічны цэнтр навучэнцаў), М.Д.Гесь (выдавецтва "Навука і тэхніка").

Сярод перыядычных выданняў першае месца прысуджана газеце "Паляўнічы і рыбалоў Беларусі", другое — часопісу "Беларусь", трэцяе — газеце "Раніца". З аўтараў асобных цыклаў экалагічных публікацый у перыядычным друку ўзнагароды атрымалі інжынер В.М.Дубіловіч, кандыдат біялагічных навук А.М.Курскоў і журналістка В.А.Палякова ("Чырвоная змена").

Усяго ўзнагароджана прэміямі 29 аўтараў і сааўтараў 22 асобных твораў ці цыклаў публікацый.

Зараз аргкамітэт конкурсу працягвае дэталёвае абагульненне і аналіз яго вынікаў, каб скарыстаць вопыт мерапрыемства ў далейшым.

У прыватнасці, заслугоўвае ўвагі пошук крытэрыяў, якія паменшылі б суб'ектыўнасць ацэнкі твораў. Адным з такіх крытэрыяў з'яўляюцца аб'ём і тыраж твораў, бо менавіта яны вызначаюць колькасць інфармацыі, данесенай да чытачоў, і шырыню яе распаўсюджання. Да таго ж, тыраж твора, устаноўлены супрацоўнікамі выдавецтваў і кнігагандлю, у значнай ступені вызначае попыт чытачоў на асобныя творы. Попыт жа заўсёды большы на лепшыя, якасныя творы. Журы вялікую ўвагу ўдзяляла навуковай навізне і якасці выкладання фактаў, кругагляду аўтараў, шырыні і актуальнасці разглядаемых праблем, стылю, мастацкаму афармленню і г.д.

У цэлым трэба адзначыць, што конкурс прайшоў добра. На думку А.М.Герасіменкі, яго трэба прадоўжыць, далучыўшы да яго іншыя гарады Беларусі. Так што конкурс працягваецца.

Э.САМУСЕНКА,
старшыня аргкамітэта экалагічнага конкурсу.

ДЗЕВЯТАЕ НЕБА

Ахвяры вайны

Салдаты войскаў Ізраіля і Паўднёвага Ліване забілі двух палесцінскіх паўстанцаў, а аднаго захапілі ў палон.

Гэта адбылося пасля таго, як тыя наблізіліся да мяжы зоны бяспекі ў Паўднёвым Ліване. Ізраільскія крыніцы паведамляюць, што паўстанцы належаць да Сірыйскага народнага фронта, які змагаецца за вызваленне Палесціны.

Месца ўжо не пустуе

Прэзідэнт Генеральнай Асамблеі ААН запрасіў дэлегацыю ПАР заняць сваё месца ў зале пасяджэнняў.

Гэты сімвалічны акт мае на мэце дапамагчы колісь ізаляванай дзяржаве, якой цяпер кіруе дэмакратычна абраны прэзідэнт Нельсан Мандэла, зрабіць крок у сусветную супольнасць. Міністр замежных спраў ПАР правёў сваю дэлегацыю на месца, якое пуставала 20 гадоў. Менавіта ў 1974 годзе, калі ўрад белай меншасці пачаў праводзіць палітыку апартэіду, ААН пазбавіла краіну права голасу і выключыла яе са складу ўдзельнікаў асамблеі.

Руандыйцы пратэстуюць

Каля ста выхадцаў з Руанды правялі маніфестацыю ля французскага пасольства ў Брусэлі.

Гэтай акцыяй яны выказваюць пратэст супраць уводу французскіх войскаў у іхнюю краіну. Пікеты былі арганізаваны Патрыятычным фронтам Руанды, які выступае супраць замежнага вайсковага ўмяшання ў справы іхняй краіны.

Дыпламатычны падыход

Італія заявіла аб сваёй гатоўнасці пачаць аказанне гуманітарнай дапамогі Руандзе, але свае сілы падтрымання міру яна пашле толькі пры пэўных умовах.

Прэм'ер-міністр Сільвіо Берлусконі падкрэсліў, што італьянскія войскі прымуць удзел у аперацыях пад кіраўніцтвам ААН толькі тады, калі абодва варагуючыя бакі не будуць супраць. Іначай 450 італьянскіх вайскоўцаў застануцца за межамі раскрыжаванай вайной краіны і будуць забяспечваць толькі матэрыяльна-тэхнічную падтрымку. Італьянскія дыпламаты намагаюцца пераканаць Патрыятычны фронт Руанды ў неабходнасці ўводу ў краіну шматнацыянальных сіл ААН.

Саюз пашыраецца

Еўрапейскі саюз вітае чатырох патэнцыяльных новых сяброў супольнасці.

На сустрэчы прадстаўнікоў ЕС (з аднаго боку) ды Фінляндыі, Нарвегіі, Аўстрыі і Швецыі (з другога) былі пастаўлены подпісы пад дакументам, які фактычна пашырае колькасць сяброў ЕС з 12 да 16 удзельнікаў. Новыя дзяржавы будуць лічыцца ў складзе арганізацыі з пачатку наступнага года.

* * *

Назіраецца прагрэс і ў адносінах паміж Еўрапейскім саюзам і Расіяй.

У гэтым аспекце было падпісана пагадненне аб партнёрстве, якое мае на мэце стабілізацыю становішча ў Расіі і збліжэнне яе з былымі супраціўнікамі. Прэзідэнт Еўрапейскай камісіі Жак Дэлор заявіў, што гэта адно з важнейшых пагадненняў у актыве Расіі з іншымі краінамі. Дакумент, які Расія падпісала праз два дні пасля паразумення з праграмай НАТО "Партнёрства на карысць міру", дае ёй магчымасць доўгатэрміновага гандлёвага супрацоўніцтва з ЕС.

Алібі абвергнута

Два сведкі абвергалі алібі галівудскай суперзоркі Сімпсана, які заявіў, што быў дома пад час забойства ягонай былой жонкі з новым сябрам.

Вартаўнік вілы Сімпсана ў прэстыжным раёне Лос-Анжэлеса засведчыў, што версія адваката Роберта Шапіра не адпавядае рэчаіснасці, бо Сімпсана якраз дома не было. Разам з тым яго бачыла таксама жанчына, калі той ехаў на вялікай хуткасці па вуліцах раёна неўзабаве пасля забойства.

ПАВЕДАМЛЕННІ, АТРЫМАНЫЯ ПА КАНАЛАХ СПАДАРОЖНІКАВАЙ СУВЯЗІ "ЧЫРВОНАЙ ЗМЕНЫ"

МАРАЛЬНЫ КОДЭКС

Суседка

□ Наталля СТРАЛКОВА, "ЧЗ"

...Нечакана дзверы расчыніліся, і некалькі міліцыянераў уварваліся ў пакой. "Усім заставацца на сваіх месцах!" — да болю знаёмы аматарам дэтэктываў загад нібыта павіс у паветры. Ніхто з чатырох маладых людзей, што сядзелі ў крэслах і на канапе, і не думаў нікуды ўцякаць. Два хлопцы і дзве дзяўчыны мірна пілі каву... Ніякіх прыкмет не тое што п'янага дэбошу, пра які пяць хвілін таму паведаміла ў міліцыю суседка па камуналцы, а нават звычайнай спрэчкі... На стале — ніводнай бутэлькі, толькі шклянка з цукрам і пачак пячэння...

Год таму Ім нечакана пашчасціла. Патэлефанаваўшы па двух-трох дзесятках аб'яў аб здачы жыллёвай плошчы (аплата — толькі ў СКВ, нават за пакой у адной кватэры з гаспадарамі), Іра і Марына ўжо зусім палі духам. І раптам... Асобны пакой, няхай сабе ў камуналцы, але не зусім у чорта на рагах, і галоўнае за смешную па сённяшніх мерках аплату (восем даляраў у месяц на дваіх). Непатрабавальнасць гаспадара пакоя здалася настолькі неверагоднай, што дзяўчаты растлумачылі яе нічым іншым, як недасведчанасцю дзядулі ў пытаннях бізнесу. Праўда, крыху насцярожвала выстаўленая ім адзіная ўмова: знайсці кантакт з суседкай, якая жыла ў суседнім пакоі... Што за праблема? Ірына — спакойная, далікатная, ураўнаважаная, да таго ж, непатрабавальная да бытавых умоў (пяць год інтэрнатаўскага жыцця) лічыла, што можа ўжыцца з кім заўгодна. Ну, неяк жа засынала ў інтэрнаце пад гучную музыку за сцяной... А тут — адзінокая маладая жанчына з дзесяцігадовым сынам. Няўжо не знойдзецца агульнай мовы?

Гэта цяпер пры адным толькі ўспаміне пра былую суседку ў Ірыны бялее твар і трасуцца рукі. А пачыналася ўсё добра, калі не лічыць таго, што Таня, ненамнога старэйшая за дзяўчат, адразу ўзяла на сябе ролю добраахвотнай выхавальніцы дзвюх "нявопытных маладых дурніц". І нягледзячы на вышэйшую адукацыю "дурніц" і сярэднюю — сваю, з пункту гледжання трыццацігадовай кабеты вучыла іх жыццю. "Чым дзеўка разумнейшая, тым дурнейшая", — любіла паўтараць Таня афарызм уласнага сачынення, якім вельмі ганарылася. Як, дарэчы, і ўсім, што рабіла і чаго дасягнула сама. Калі па шчырасці, нічога зайздроснага ў яе жыцці не было. Муж некалі літаральна збег, пакінуўшы ёй і кватэру, і рэчы, але не пакінуўшы ніякіх сваіх каардынат. Сама Таня працавала поварам у дзіцячым садку. "Я, дзеўкі, ніколі не прападу, — гаварыла яна, разгружаючы ўвечары аб'ёмістыя сумкі. — А вось вы ад сваёй навукі нічога не займееце". Якой такой навукай займаліся "дзеўкі", яе ніколі не цікавіла, як не цікавілі ўвогуле ні кнігі, ні газеты. Затое наяўнасць апошніх у пакоі Іры і Марыны раздражняла Таню і прымушала нават злавацца на дзяўчат. "На скрыпках іграюць, на машынках друкуюць, а замуж выйсці не могуць", — бубніла яна сабе пад нос, гатуючы на вячэру чарговы торт з узбітымі вяршкамі — своеасаблівы сімвал дабрабыту. Уласнае няўдалае замужжа Таня тлумачыла выключна "прыдуркаватасцю" былой "паловы". Ну, не здолеў ацаніць свайго шчасця — што зробіш...

Да яе заўваг і каментарыяў дзяўчаты адносіліся спакойна, стараючыся ўвогуле радзей трапляць на вочы суседцы, якая толькі і чакала моманту, каб павучыць іх розуму. Дзіўнае гэта было відовішча — мажная, паўнагрудая кабета ў начной сарочцы (замест халата), з блішчастымі бігудзі на кароценькіх валасках, калышучыся ўсім целам, выгаворвала ім за неахайнасць. "Дрэнна памылі падлогу на кухні — яна ў вас праз гадзіну зноў стала брудная!" Прычым, Таня начыста забывалася, што на працягу гэтай самай гадзіны яна гатавала вячэру і насілася сюды-туды з талеркамі і каструлямі... Гэта было б яшчэ нічога. Але, заўважыўшы, што дзяўчаты стараюцца пазбягаць яе кампаніі, усё часцей гатуюць і абедаюць у сябе, аўтаматычна пазбаўляючы яе слухацкай "аўдыторыі", суседка пачала сама наведвацца да іх у пакой. Па важных справах, безумоўна. Праверыць, напрыклад, ці правільна заклеілі вокны. Ці выціраюць пыл, ці не разводзяць тараканаў, ці не пакідаюць у пакоі нявымыты посуд...

Яе сустракалі напружанымі позіркамі і з нецярпеннем чакалі канца рэвізіі. "Я ж вам, дзеўкі, дабра жадаю", — менавіта такой фразай завяршала Таня кожны свой прыход. Усе свае бясконцыя выхаваўчыя маналогі і заўвагі, а пазней трохпавярховыя маты яна тлумачыла... выключнай душэўнай дабрынёй. "Мучаюся я тут з вамі, — уздыхала яна пад дзвярыма, калі іх пачалі замыкаць на ключ. — А вы не слухаеце бедную Таню. Потым зразумееце, што памыляліся, ды позна будзе..." У яе ўвогуле ўвайшло ў прывычку падаваць сябе ў трэцяй асобе і абавязкова ў злучэнні са словамі "бедная" і "няшчасная". Тані падабалася роля ахвяры. Так падабалася, што ўжо праз месяц усе суседкі ў пад'ездзе ведалі, якіх "мегер" падсяліў у кватэру дзядок і як дрэнна яны ўплываюць на Таніннага хлопчыка сваёй упартасцю і непаслухмянасцю...

Дзіўна, але дзяўчаты мужна выносілі гэтае пекла. Прычын было многа. Ды іх заўсёды хапае там, дзе адной з апошніх каштоўнасцей лічыцца чалавечая годнасць. Грошы, прапіска, штампік у пашпарце — гэта папершае. Ну а няма мільёнаў, каб плаціць за асобную кватэру, няма пячаткі — сведчання твайго ганаровага права на шэсць квадратных метраў — цярпі.

Але ўсяму на свеце прыходзіць канец, і ў чалавечага цярпення ёсць мяжа. Я і так здзіўляюся, як можна было на працягу цэлага года выносіць элементарную тупасць, хамства і здзекі. На жаль, апошняе ў нас настолькі распаўсюдзілася, што ў асяроддзі людзей, падобных да Тані, успрымаецца як норма, як сведчанне своеасаблівай перавагі над "гнілой інтэлігенцыяй". Куды там Ірыне і Марыне са сваімі "прабачце" і "калі ласка", са святой верай у тое, што дабро нараджае дабро, а адказам на кампраміс могуць быць толькі разуменне і ўдзячнасць. Ваяўнічае хамства не разумее ўступак і тактоўнага неўмяшання ў чужыя справы, успрымаючы іх толькі як праяву слабасці і адсутнасць здольнасці абараняцца.

Але вернемся да нашай гісторыі, паколькі заканчэнне яе перасягнула ўсе "прагнозы".

Зразумела, што ні Ірыну, ні Марыну не цягнула "дадому", дзе іх ужо чакала — не магла дачакацца "бедная Таня" з букетам вымоў па самых неверагодных пунктах. Апошняй прычынай аднабаковых воклічаў стала такая, здавалася б, празаічная рэч, як ванны пакой. Суседка падлічыла, што дзяўчаты наведваюць яго не радзей як два разы кожны дзень (раніцай і вечарам), і ўгледзела ў гэтым страшэнны крымінал. Яна нават і пытанне прыдумала з "падвохам": што вы там стараецеся адмыць? І "аргументы" на сваю карысць адшукала: маўляў, я — жанчына, і тое толькі раз на тыдзень у ванне мыюся, а вы што ні дзень — у душ. Відаць, "грахі" дзённыя адмываеце... Палова бяды была б, каб суседка трымала падобныя сентэнцыі пры сабе. Ні ў якім разе! З імі азнаёміліся і суседзі па пляцоўцы, і "верхнія", і "ніжнія". Зразумела ж, калі мыюцца раніцай і вечарам ды яшчэ зубы чысцяць — не іначай прастытуткі. "Я ведаю, чым вы на жыццё зарабляеце, — шыпела Таня ў замочную шчыліну. — Я вас на чыстую ваду выведу!"

Спрачацца з ёю, нешта даказваць, пераконваць было немагчыма. Яна не хацела слухаць і ўспрымаць ніякіх тлумачэнняў. Хаця калі разабрацца, дык чаму ўвогуле дзяўчаты павінны былі нешта ёй тлумачыць, апраўдвацца? Нават не гаспадыні іх пакоя, а ўсяго толькі суседцы па камуналцы? Іра — тая ўвогуле выседжвала на рабоце да апошняга, а потым шукала сабе справу на цэлы вечар, каб вярнуцца дадому тады, калі Таня ўжо кладзецца спаць. Ціхенька адчыняла дзверы ў свой пакой — і зараз жа ў кватэры запальвалася святло. Раз'юшаная Таня, не звяртаючы ўвагі на сына, усчыняла сапраўдны вэрхал. Чаму, маўляў, "некаторыя шлюхі" не з'яўляюцца дадому да дзевяці гадзін вечара, а прыходзяць за апоўнач, перашкаджаючы дзіцяці спаць?.. "Я зжыву вас з кватэры, — паабяцала яна аднойчы, — як зжыла тых, што былі тут раней".

Развязка настала нечакана. Спачатку ў Ірыны перагарэў прас, а разам з ім — ну трэба ж такому здарыцца — "вырубілася" святло ва ўсёй кватэры. Прадчуваючы грандыёзны скандал, дзяўчаты паднялі на ногі аварыйную службу. Праз дзве гадзіны ўсё было адрамантавана, але "бедная Таня" не змагла супакоіцца да раніцы. Як на тое, штурхануўшы дзверы ваннага пакоя, дзе ў той момант знаходзілася Іра, хлопчык (яўна, каб дагадзіць маці) канстатаваў з задавальненнем: "Ну вось, зноў у ванную не зайсці". Іра не стрымалася і першы раз не вельмі ветліва адказала з-за дзвярэй: нічога не здарыцца, калі ты пяць хвілін пацерпіш.

Усё. Гэтым яна падпісала сабе канчатковы прысуд.

Вечарам таго ж дня да Іры і Марыны зайшлі аднакурснікі. Першы раз за цэлы год дзяўчаты дазволілі сабе такую раскошу — запрасіць гасцей. За што і паплаціліся. У сваім пакоі Таня проста падняла тэлефонную трубку і набрала нумар міліцыі: "Ратуйце! П'яны дэбош..."

З'явіўшыся на месца здарэння, стражы парадку былі вельмі здзіўлены. Не менш за іх здзівілася і сама суседка, калі, па старой добрай звычцы ўсунуўшыся ў пакой дзяўчат, не ўбачыла там нічога падобнага да дзікай оргіі. "Для парадку" ў прысутных праверылі пашпарты, а, не знайшоўшы ў дакументах Ірыны і Марыны прапіскі па месцы пражывання, натуральна, запрасілі іх неадкладна наведаць райаддзел міліцыі...

На жаль, я не магу назваць прозвішча "беднай Тані" — дзеянні яе непадсудныя, а з пункту гледжання параграфа закона нават заахвочваюцца, паколькі чалавек у нас павінен жыць толькі там, дзе яму ўказана, а інакш ён нават пастаяць за сябе не мае права. Таму што на азначаных квадратных метрах не прапісаны.

— Ведаеш, — сказала Ірына на развітанне, — раней я не разумела, як гэта можна каго-небудзь ненавідзець. Чаму? За што? А яе (Таню — Н.С.) — ненавіджу. Дай Бог, каб тым, хто будзе жыць з ёй пасля нас, пашанцавала больш. Але асабіста я ў гэтым не ўпэўнена...

ПРЫВАТНАЯ СЯДЗІБА

"Якім чынам можна павысіць ураджайнасць трускалак?

Я.КАРПІЦКІ, г.Навагрудак".

Паспрабуйце прымяніць пазакаранёвую падкормку (апрысканне раслін) некаторымі прэпаратамі. Напрыклад, апрацоўка 0,3-працэнтным растворам мачавіны ў жніўні спрыяе закладцы кветкавых пупышак у трускалцы. Двухразовая апрацоўка раслін (пачатку цвіцення і ў час росту завязі) растворам сернакіслага цынку (1—2 г на 10 л вады) можа павысіць ураджайнасць трускалак на 15—20 працэнтаў.

Эфектыўныя таксама падкормкі ў пачатку росту раслін сумессю мікраўгнаенняў (марганцавакіслы калій + борная кіслата + малібдэнавакіслы амоній) у 0,2-працэнтнай канцэнтрацыі кожнага рэчыва. Пры слабым развіцці раслін іх можна падкарміць растворам (1:10) арганічных угнаенняў (каравяк, курыны памёт).

"Шкоднікаў у садзе шмат, але хацелася б ведаць, якія з іх самыя небяспечныя, як з імі змагацца.

Т.ГАМБАЛЕВІЧ, г.Паставы".

У канцы цвіцення з яблыні і слівы вылятаюць самыя небяспечныя шкоднікі — яблыневая і слівавая пладажэркі. Самкі адкладваюць дробныя, як кропелькі воску, яйкі на лісце і плады (у яблыневай пладажэркі 180 яек, у слівавай — 60). Вусені пладажэркі з'яўляюцца праз 7—10 дзён і хутка (у яблыневай пладажэркі ўгрызаюцца ў плады, пракладваюць хады ў мякаці і выядаюць насенне. Вусені слівавай пладажэркі выядаюць мякаць вакол костачкі. Пашкоджаныя плады становяцца фіялетавымі і ападаюць.

Вельмі цяжка паспець правесці апырскванне ў кароткі тэрмін. Таму садаводы пасля цвіцення накладваюць на штампы дрэў лоўчыя ці клеевыя паясы шырынёй 15—20 см са слаёў шчыльнай абгортачнай ці гафрыраванай паперы, мешкавіны ці шклаваты, дзе ў зацемненых месцах збіраюцца вусені. Паясы перыядычна праглядваюць, выбіраюць коканы пладажэркі і спальваюць.

У час лёту матылькоў садаводы паспяхова прымяняюць светлавыя і харчовыя пасткі (гушчу хлебнага квасу, патаку і іншыя прадукты браджэння). Першае апырскванне праводзяць цераз 15—20 дзён пасля цвіцення аблыні 0,6-працэнтным бензафасфатам ці хларафосам (20 г на 10 л вады), карбафосам (75 г на 10 л вады) энтабактэрынам (100 г на 10 л вады з дабаўленнем 4 г хларафосу), лепідацідам (30 г на 10 л вады). Можна скарыстоўваць таксама народныя сродкі — настоі палыну горкага, гарчыцы, бацвіння памідораў. 1/2 вядра змельчанага палыну горкага ў час цвіцення (ці 700—800 г сухога) заліць 10 л вады, настаяць суткі, кіпяціць 30 хвілін, затым працадзіць, развесці вадой 1:1 і дадаць 40 г мыла.

У гэты ж час трэба весці барацьбу з рабінавай моллю, вусень якой мае жоўта-карычневы колер і чорную галаву і калінавым лістаедам.

Кветкі гарчыцы, кропу, фацеліі, пятрушкі прываблiваюць у прысядзібныя сады карысных насякомых, у тым ліку трыхаграму, якая адкладвае яйкі ў яйкі пладажэркі. Каноплі, піжма (рабінка палявая), палын адпуджваюць пладажэрку, і некаторыя садаводы нават прывязваюць гэтыя расліны да галінак яблыні ў перыяд лёту шкодніцы.

"Як захаваць расліны ад шкоднікаў і хвароб і пры гэтым не прымяняць небяспечных для здароўя чалавека хімічных прэпаратаў?

А.ДУБАВЕЦ, Лоеўскі раён".

* Супраць тлі эфектыўны адвар драўнянага попелу. Трыста грамаў яго прасяваюць, заліваюць кіпенем і трымаюць на агні дваццаць хвілін. Затым адвару даюць адстаяцца, працэджваюць і даліваюць да дзесяці літраў.

* Кляшчоў лепш знішчаць адразу, як толькі заўважылі на раслінах. Для барацьбы з імі скарыстоўвайце настой гарчыцы. Шэсцьдзесят грамаў парашку гарчыцы заварваюць у літры вады і настойваюць трое сутак у шчыльна закрытым посудзе. Затым гэты настой развесці ў дваццаці літрах вады.

* З павуцінным кляшчом на раслінах можна весці барацьбу так: 200 грамаў шалупіння ад цыбулі заліце 10 літрамі вады і настойвайце пятнаццаць гадзін. Працадзіце і апырсквайце гэтым настоем расліны.

* Сто грамаў свежых дробна парэзаных стручкоў перцу пракіпяціць у літры вады на невялікім агні на працягу адной гадзіны. Астудзіць, пераліць у шкляны посуд і даць настаяцца двое сутак. Пяцьдзесят грамаў гэтага адвару на дзесяць літраў вады — і раствор для знішчэння дробных вусеняў гатовы.

* Зялёнае бацвінне бульбы вельмі карыснае ў гаспадарцы, асабліва калі ў садзе ці на агародзе ёсць тля і павуцінны клешч. 1,2 кілаграма яго настойваюць чатыры гадзіны ў вадзе, разводзяць да дзесяці літраў і апырскваюць расліны. Каб назапасіць бацвінне, яго трэба высушыць у цяньку. Тады для прыгатавання настою дастаткова ўзяць 600—800 грамаў сухога бацвіння.

* Горкі палын — карысная расліна для барацьбы з лістаеднымі вусенямі. Збіраюць яго ў час цвіцення і правяльваюць. Кілаграм такой масы пятнаццаць хвілін кіпяцяць у невялікай колькасці вады, ахалоджваюць, працэджваюць і даліваюць ваду да дзесяці літраў.

* Адходы тытуню, тытунёвы пыл не варта выкідваць. Чатырыста грамаў сухой масы суткі настойваюць у дзесяці літрах вады, дзве гадзіны кіпяцяць і працэджваюць. Перад апырскваннем разводзяць вадою ў два разы і можна "аб'яўляць вайну" вусеням, тлі, медзяніцам.

* Крываўнік звычайны — шматгадовая расліна з прыемным пахам. Усе ведаюць яго прамыя сцяблінкі і бела-ружовыя шапачкі кветачак.

Калі яшчэ ў пачатку цвіцення сабраць яго і высушыць, то можна весці рэгулярную барацьбу з тлёй, медзяніцамі, яблыневай моллю і лістаеднымі шкоднікамі.

Васемсот грамаў сухой травы запарваюць для гэтага ў кіпені, трымаюць паўгадзіны, даліваюць ваду да дзесяці літраў і настойваюць двое сутак.

"Кажуць, ёсць хвароба памідораў — стрык. Як вызначыць і пазбавіцца ад яе?

С.ПЫЗЫРЭВІЧ, Столінскі раён".

Стрык (штрыхаватасць) — вірусное захворванне памідораў. На сцяблінах, чаранках і пладаножках раслін з'яўляюцца карычнева-белыя штрыхі ці палоскі. На лісцях узнікаюць дробныя плямы няправільнай формы, а потым яны становяцца сухімі. Кветкі і завязь ападаюць, плады страчваюць таварныя якасці: становяцца цвёрдымі, рабрыстымі, з неаднолькавай афарбоўкай, часта растрэскваюцца, з'яўляюцца бурыя плямы. Хворыя расліны прадаўжаюць расці, але лёгка ламаюцца, лісце ў іх дробнае, маршчыністае, часам кучаравае, з прыкметамі мазаікі.

Захворванне перадаецца з насеннем і расліннымі рэштками, захоўваецца ў глебе да года. У перыяд вегетацыі вірус распаўсюджваецца з сокам хворай расліны пры пікіраванні і высадцы расады, а таксама пры доглядзе раслін.

Што неабходна рабіць для захавання памідораў?

Распаўсюджванню хваробы спрыяе недахоп цяпла і святла ў цяплiцах, таму неабходна падтрымліваць тэмпературу да 22—24 градусаў. Хворыя расліны знішчыць, змяніць глебу ў цяпліцы або прапалоць яе і прастэрылізаваць фармалінам, правесці пратраўліванне насення аднапрацэнтным растворам марганцоўкі на працягу 30 хвілін і старанна прамыць вадой, дэзінфіцыраваць парніковыя рамы, скрынкі для расады і інвентар ружовым растворам марганцоўкі.

Акрамя таго, не варта кожны год вырошчваць памідоры на адным і тым жа месцы.

ПАН-БЕЛАРУСІКА

Абрысы гэтага стаўшага славутым помніка ведае кожны беларус. Ды вось цікава, што, прыгадваючы яго месцазнаходжанне, можна і памыліцца. Справа ў тым, што помнік гэты стаіць у Яраслаўлі — горадзе, дзе прайшло студэнцкае юнацтва Максіма Багдановіча, і з'яўляецца арыгіналам свайго мінскага сабрата. 28 мая адбылося ўрачыстае адкрыццё. Яно прыйшлося на Дзень горада. З Беларусі ў гэтай падзеі ўдзельнічалі намеснік міністра культуры і друку Іван Карэнда, члены клуба "Спадчына", прыхільнікі творчасці Максіма-Кніжніка. Яраслаўскі бок прадстаўлялі мэр горада Віктар Валанчунас, іншыя афіцыйныя асобы.

Пра значнасць гэтай падзеі гаварылася многа. І на самай справе мы не можам пахваліцца, што за межамі рэспублікі шмат помнікаў нашым знакамітым людзям. Помнік Багдановічу ў Яраслаўлі ўсяго толькі другі сярод іх (першым быў манумент Купалы ў далёкім Нью-Йорку).

Спагадлівасць, з якой паставіліся да ідэі ўстаноўкі помніка яраслаўцы, проста кранае. Больш таго, улады горада далі дазвол на ўстанаўленне памятнай дошкі на доме, дзе ў 1915–1918 гадах працаваў Мінскі настаўніцкі інстытут, сярод выкладчыкаў якога быў Усевалад Ігнатоўскі.

Супрацоўніцтва з Яраслаўлем не абмяжоўваецца толькі культурнымі сувязямі. Па прапанове мэра ў доміку, які знаходзіцца побач з музеем Багдановіча, будзе абсталявана крама, дзе пры рупнасці беларускага боку можна будзе гандляваць вырабамі з Беларусі, прычым на льготных умовах.

Вось так нечакана адраджаюцца добрыя адносіны паміж двума братнімі народамі. Думаецца, ёсць заслуга ў тым Максіма Багдановіча.

ЭСТЭТЫЧНАЯ СТУДЫЯ

Дзякуючы мастацтву беларуская нацыя падымецца

□ Валянціна СКАРЫНКІНА, "ЧЗ"

З мастацкім кіраўніком і дырыжорам Мінскага абласнога камернага хору "Sonorus" Аляксеем Аляксандравічам Шутам мы гутарылі перад канцэртам у Канцэртнай зале камернай музыкі напярэдадні дня нараджэння калектыву. Яму споўнілася 2 гады. Гэта самы малады камерны хор у Рэспубліцы Беларусь. Маэстра хваляваўся: меўся адбыцца вельмі адказны канцэрт перад чарговымі "польскімі" гастролямі. Своеасаблівы экзамен перад "сваім" гледачом. У праграме — нумары-прэм'еры. "Рэквіем" Луіджы Керубіні і "Stabat Mater" К.Ністэда — твор для змешанага хору і віяланчэлі (саліст Алег Алоўнікаў). А яшчэ тры хоры Антона Арэнскага (на вершы А.Фета) і паэма-рэквіем "Яма" Эдуарда Казачкова для салістаў хору і віяланчэлі (вершы М.Ясеня).

Праграма складзена з твораў, прысвечаных Памяці, бо канцэрт адбываўся на Радаўніцу — Дзень памінання.

— Аляксей Аляксандравіч, мне пашчасціла прысутнічаць на першым канцэрце вашага цудоўнага хору ў гэтай жа Зале камернай музыкі. Я была вельмі ўражана. Вось калектыву ўжо спаўняецца два гады. Раскажыце, калі ласка, пра свае набыткі.

— У нашым хоры спяваюць выпускнікі музычных вучылішчаў, кансерваторыі. Мы адразу выбралі два напрамкі: духоўная музыка (як з сусветнай класічнай спадчыны, так і сучасных кампазітараў, у тым ліку і беларускіх). Выконваем складаныя творы, бо мой дэвіз — высокі прафесіяналізм, інакш, лічу, нельга. Для храмаў пісалі Бах, Гайдн, Моцарт і іншыя геніі.

— Я ведаю, што вас заўважылі і палюбілі не толькі «дома». Вы паспелі паспяхова выступіць у Польшчы, былі частымі гасцямі і ў Германіі. Хацелася б даведацца больш падрабязна пра гэтыя гастролі. Як успрымалі за мяжой творы беларускіх кампазітараў?

— Пасля фестывалю хрысціянскай музыкі "Магутны Божа", які праходзіў у Магілёве (мы там занялі другое месца), нас запрасілі ў Польшчу. Выступалі ў Кракаве цэлы месяц і даволі паспяхова. Выконвалі "Імшу" (меса, літургія), творы Моцарта, Брукнера, Шарля Гуно, творы польскіх аўтараў. Вярнуліся акрыленыя. Малады кампазітар Аляксандр Дзмітрыеў і канцэртмайстар Сяргей Кудрын былі ўзнагароджаны дыпломамі. У Польшчы выступалі не адзін раз.

Мы працуем у Маладзечна. На адным з канцэртаў нашымі слухачамі былі госці з Германіі. Мы ім спадабаліся і былі запрошаны да іх на гастролі. Далі дзесяць канцэртаў на поўдні краіны, у гарадах Аўгсбург, Ульм, Гросенштат, Алерхайм і г.д. Выступалі ў храмах. У практычных немцаў яны з'яўляюцца адначасова і канцэртнымі заламі. Другі раз мы ездзілі на Дні беларускай культуры. Далі пяць канцэртаў у Вестлеры, Браўндфельдцы, Франкфурце-на-Майне. Сустракалі нас заўсёды цудоўна. Немцы, знешне такія стрыманыя, вельмі непасрэдна і шчыра ўспрымаюць мастацтва. Яны ўважліва і зацікаўлена слухалі беларускую музыку, жыва ўспрымалі ўсё новае, адкрываючы яшчэ раз для сябе Беларусь і спрабуючы спасцігнуць гэтую загадкавую славянскую душу. Радасна, што музыка зближае, з'ядноўвае народы, не ведае межаў і граніц. Пасля такіх гастроляў вяртаешся абноўленым. Акрыляе і натхняе тое, што мы сваёй творчасцю робім карысную, удзячную справу — даносім высокае мастацтва і да свайго чытача, і замежнага. Для артыстаў хору такое самасцвярджэнне вельмі важнае. Выступаючы на Захадзе, я гаварыў: "Хаця пакуль і кульгае наша эканоміка, але, захоўваючы багатыя традыцыі высокага музычнага мастацтва, наша беларуская нацыя падымецца. Бо без песні, як без хлеба, — нельга. Калі спяваюць музы — гарматы будуць маўчаць".

— У гэты складаны час, калі, як вы сказалі, эканоміка кульгае, а яшчэ і нахабна навязваецца нізкапробная халтурная масцультура, як вам удаецца не толькі трымацца, не толькі выстаяць, але і працвітаць? Хто вас падтрымлівае матэрыяльна і маральна?

— Хачу выказаць вялікую падзяку начальніку ўпраўлення культуры Мінскага аблвыканкама Валерыю Карлавічу Гедройцу і яго намесніку Анатолю Леанідавічу Акушэвічу за дапамогу. Яны нас фінансуюць і падтрымліваюць. Пабольш было б такіх разумных і добрых людзей сярод кіраўнікоў! Бо на адным энтузіязме сёння далёка не заедзеш. Матэрыяльная база ў нас цудоўная.

У маральным і творчым плане мяне вельмі падтрымлівае і дапамагае парадамі мая Надзея — жонка і верны сябар. Яна музыказнавец і самы строгі мой крытык. Мне вельмі шанцуе на добрых людзей. Задаволены канцэртмайстрам Сяргеем Кудрыным. Хачу адзначыць такіх салістаў, як Наталля Селівестрава, Ірына Казей, Ірына Пацоўская, Маргарыта Васілевіч, Георгій Юрэвіч, Сяргей Зубкевіч, Аляксандр Важнік.

— Якія ў вас адносіны з хорамі Міхаіла Дрынеўскага, Віктара Роўды, Ігара Мацюхова. Яны ж таксама выконваюць духоўную музыку. Ці не страшна было пачынаць побач з імі?

— Адносіны ў нас творчыя, добразычлівыя. Калектывы ўсе розныя па "почырку". Я лічу, што чым больш творчых калектываў — тым лепш. Хай музыка гучыць вечна!

— Вельмі ўдзячна вам, Аляксей Аляксандравіч, за расказ пра ваш калектыў, які вы так любіце. Упэўнена, што любоў у вас узаемная. Таму і ўдзячны вам вашы слухачы і паклоннікі. Поспехаў вам на наступных канцэртах і «дома», і ў «гасцях».

СПОРТ

У КОЖНАГА СВОЙ ФУТБОЛ

Вось ужо дзесяць дзён на гарачых палях амерыканскіх стадыёнаў мацнейшыя футбольныя зборныя свету адцягваюць увагу мільёнаў, калі не мільярдаў, тэле- і проста гледачоў на свае майстэрства. Дзесяткі футбольных матчаў, і ў кожным бескампрамісная барацьба, і ў кожным, на дзіва, шмат забітых мячоў. І хаця, напэўна, няма сярод дваццаці чатырох каманд ніводнай, дзе б ні гулялі сапраўдныя зоркі, выдзяляюцца перш за ўсё Аргенціна, Бразілія і Германія. А сярод зорак няма больш яркай, чым Марадона.

А на нашых палях за час баталій чэмпіянату свету прайшлі "баі" мясцовага значэння.

А ў мінулую пятніцу на галоўным стадыёне краіны адбыўся фінальны матч Кубка Беларусі. Сустракаліся чэмпіён і бабруйскі "Фандок". У першым тайме роўная гульня прывяла да роўнага ліку – 1:1. Па галу правялі Качура і Яромка. А ў другім тайме Шуканаў забіў вельмі прыгожы мяч. Апошнюю пераможную кропку паставіў Бараноўскі. Мінскае "Дынама", такім чынам, атрымала яшчэ адзін тытул.

СВЕТ ЗАХАПЛЕННЯЎ

Два колеры жыцця

На стале ў дырэктара тураўскай СШ № 1 М.Я.Радзівонавай адразу звярнулі на сябе ўвагу некалькі адметных малюнкаў. Па тэхніцы выканання і сэнсавай нагрузцы вобразаў яны былі вышэй за работы і самага са здольных цяперашніх вучняў.

Марыя Якаўлеўна здагадку пацвердзіла. Сапраўды, іх аўтар — былы выпускнік Сяргей Міхайлаў. Дзякуючы ёй адбылося наша знаёмства.

Юнак расказаў пра сябе. Школу скончыў у 1989 годзе. Падаў дакументы ў вучылішча Брэсцкага электралямпавага завода, быў прызваны на службу ў армію. Пасля звальнення ў запас зноў сеў за парту. Але скончыць вучылішча не паспеў — група трапіла пад скарачэнне. Вярнуўся дадому, уладкаваўся на кансервавы завод.

Маляваць пачаў некалькі гадоў назад. Чаму? Бо адчуў патрэбу ў гэтым як у сродку выяўлення ўласнага роздуму над жыццём, наогул самапазнання.

Да таго маляваннем ён не захапляўся. Ніколі нідзе не аформіў нават насценгазеты. Хоць пэўнае ўяўленне пра малюнак меў змалку. Бачыў, як шмат і настойліва працуе дзядзька. Маляваў той, як сёння мяркуе пляменнік, няблага. Але пазней гэты занятак кінуў. Магчыма, таму, што расчараваўся ў сваіх здольнасцях. Такое сярод творцаў нярэдка здараецца. А, можа, і таму, што кожнаму чалавеку з задаткамі асобы абавязкова наканавана перажыць пэўны перыяд аматарскага захаплення чым-небудзь...

Сяргей захапіў з сабой альбом фармату на звычайны чарцёжны ліст. У ім — некалькі дзесяткаў малюнкаў, што засталіся пасля візітаў сяброў і знаёмых. Калі просяць — не адмаўляе. Задаволены, што яго працай цікавяцца.

Напачатку юнак паспрабаваў свае сілы ў партрэце. Маляваў звычайным простым алоўкам. Але задавальнення ад тых работ не адчуў. Больш па душы былі шматпланавыя, у якіх можна выказаць нешта сваё — думку, уражанне або настрой.

У малюнках С.Міхайлава пераважаюць два колеры — чырвоны і чорны. Гэта ўсвядомлены выбар. На яго думку, адметнасць усялякай з'явы жыцця выразней за ўсё праяўляецца на полюсе супрацьлегласці — на фоне кантрасту. Таму любы каларыт тоіць у сабе неабмежаваныя выяўленча-сэнсавыя магчымасці.

Сапраўды, праз кантраст мастаку-пачаткоўцу ўдаецца больш рэльефна выявіць асноўную думку кожнай работы. Да ўсяго гэта дасягаецца яшчэ і на стыку супрацьпастаўлення-узаемасувязі некалькіх вобразаў. Нездарма яго малюнкі "прачытваюцца" ў кантэксце пэўнай шматзначнасці, па-свойму кожным, каму даводзіцца іх бачыць.

Аўтар не цугляе, не прыніжае фантазіі гледача рамкамі нейкай назвы. У якасці штуршка для разумення сваёй ідэі падчас суправаджае асобныя работы ёмістымі эпіграфамі-подпісамі.

У С.Міхайлава нямала малюнкаў, задума якіх выспела пад час чытання кніг на тэмы фантастыкі (дарэчы, гэта другое яго захапленне). Чырвоны і чорны колеры ў спалучэнні з блакітна-зялёным надаюць ім, усяму ўяўленаму аўтарам свету і рэальнасці, адметную таемнасць, загадкавасць, выклікаюць да сябе цікавасць гледача і ствараюць у яго адпаведную настраёвасць.

Вядома, не ўсе работы мастака-пачаткоўца раўназначныя паміж сабой і заўсёды самастойныя па задумцы.

Гэта заканамерна. Ён яшчэ толькі пазнае азы выяўленчага мастацтва, робіць на гэтым шляху, па сутнасці, першыя крокі. Робіць, між іншым, небеспаспяхова. Таму што ў творчасці заўсёды шмат значылі і значаць парыў душы, наіў, інтуіцыя.

Хоць бы не напаткаў Сяргея лёс дзядзькі...

Алесь ЛІСІЦКІ.

Экалагічны вернісаж

Малюнкі Л. РАЗЛАДАВА.

СТРАКАТАЯ МАЗАІКА

ПЕРШАЯ РЭКЛАМА

Калі на свеце з'явілася першая рэклама? Пакуль што самая старажытная аб'ява, знойдзеная вучонымі, адносіцца да трэцяга тысячагоддзя да нашай эры. А вось з'явілася яна ў старажытнаегіпецкім горадзе Мемфісе. Вось пра што яна гаварыла: "Тутака жыву я, Рынас з вострава Кіпр, па міласці Багоў надзелены здольнасцямі тлумачыць сны за зусім умераную плату".

Як бачна, старажытны прадпрымальнік ведаў, што самае найлепшае ў рэкламе — умеранасць платы. Вось бы і нашым бізнесменам узяць прыклад з тых далёкіх часін!

За умераную плату злаўлю маманта.

ВАКЗАЛ. ЧЫМ ЁН РАНЕЙ БЫЎ?

Вядома, што першая чыгуначная лінія на сучаснай тэрыторыі нашай дзяржавы з'явілася паміж Парэччам і Гродна. Адразу адзначу, Парэчча — гэта дзіўны і казачны куток. З самых вартых увагі будынкаў мястэчка быў вакзал, які з'явіўся якраз у тыя часы, калі будавалася чыгунка. Замежныя эксплуататары з Рыгі (былая Прыбалтыйская чыгунка), з Вільні давялі адзін з першых і прыгажэйшых вакзалаў Беларусі да сумнага і гаротнага стану. Але затое шыльды на жамойцкай мове, дзе нават былі і такія "Уваход чужым забаронены" (так-так, на сваёй зямлі і гэты будынак быў чужаземным. — М.М.) густа былі навешаны ў мае дзіцячыя гады на гэты помнік архітэктуры, але ён (першы! — М.М.) нават і сёння не ўзяты пад ахову дзяржавы.

Дык што такое вакзал? Гэта будынак з прылягаючымі збудаваннямі для абслугоўвання пасажыраў на вялікай станцыі. Але гэта сучаснае паняцце.

Для таго, каб даведацца, як пераводзіцца вакзал на нашу мову, я прагледзеў увесь вялікі фаліянт "Словарь Иностранных слов", але там гэтага слова не знайшоў. Прагледзеў больш як сто кніг, пакуль у мае рукі не трапілі сачыненні славутага Ф.Глінкі (нашага смаленскага земляка, ваяра і пісьменніка), адкуль даведаўся, што вакзал — гэта парк і месца весялення; так, парк пад Лонданам звaўся па прозвішчы Джэймс Вокс.

Што і казаць, гэта было цудоўнае месца! Ці адродзяцца вакзалы ў тым значэнні, у якім яны былі? Гэта пакажа час і новы чыгуначны вакзал, які будуецца ў Мінску!

ЦІ КАНЧАЕ ЛАСОСЬ САМАГУБСТВАМ?

Калі служыў на Далёкім Усходзе, то на ўласныя вочы бачыў масавую пагібель ласосяў пасля нерасту на тамтэйшых бурлівых рэках.

У 1987 годзе ўпершыню ў жыцці пабачыў на сваім стале аднаго з прадстаўнікоў высакароднага ласося — сёмгу. Аказваецца, гэты яго від працягвае жыць і даваць нашчадкаў аж да пяці разоў пасля нерасту. Вось як бывае! Хадзячую памылку, што ўсе ласосі пасля нераставання гінуць, першым заўважыў Том Барнэм і напісаў пра гэта у сваёй кнізе "Слоўнік несапраўдных звестак".

АДКУЛЬ ВЫЛЯТАЮЦЬ "ВУТКІ"?

На Нямеччыне калісьці самую несусветную і непраўдзівую звестку друкавалі пад літарамі "Эн-Тэ", але цалкам гэта слова гучыць, як "энтэ", што ў перакладзе на беларускую мову азначае "вутка".

Як і калі з'явілася гэтае "Эн-Тэ", а потым "вутка", стаўшая паняццем журналісцкай нядобрасумленнасці ці розыгрышу? Так сталася, што ў XVIII стагоддзі ў некаторых сродках друку на Нямеччыне ўбачылі свет вельмі цікавыя сенсацыйныя нататкі пад літарамі "NT". Гэта скарачэнне лацінскіх слоў "Не праверана" — "Нон тэстатур". У займальных матэрыялах з такім подпісам, як правіла, ніколі не было нават каліва праўды. Вось яшчэ калі ў свае цянёты заманьвалі чытачоў газетчыкі!

"NT"-"вуткі" з часам набылі сучаснае паняцце — немаведама адкуль узятая несапраўдная звестка.

ДЖЫНСЫ – ГЭТА ГЕНУЯ...

Новы від мужчынскага адзення — джынсы ўпершыню з'явіліся ў сярэдзіне мінулага стагоддзя ў Амерыцы. А пачаў іх выраб эмігрант з Нямеччыны Леві Штраус у Сан-Францыска. Такое адзенне тады даспадобы прыйшлося тым, хто капаў зямлю, здабываў золата, працаваў з коньмі...

А "вінаваты" ў атрыманні назвы "джынсы" італьянскі горад Генуя. Адсюль дастаўлялі першыя партыі тканіны, з якой шылі адзенне для мужчын. На іх быў надпіс па-французску "Генуя", а амерыканцы чыталі па-свойму "джынсы".

Новы выбух папулярнасці джынсаў прыйшоў праз 100 гадоў і яны трывала заваладалі сёння не толькі мужчынамі, але і жанчынамі.

"БІГ" – ГЭТА ВЯЛІКІ, А "БЕН" ХТО ТАКІ?

Як і ўсе, я лічыў, што Біг Бен, які знаходзіцца ў Вестмінстэрскім абацтве (Англія), — гэта велічэзны гадзіннік, які знаходзіцца на вежы. Але аўтар "Слоўніка несапраўдных звестак" Том Барнэм кажа, што гэта памылка. Біг (вялікі) Бен — гэта аграмадны звон вагой 13 тон, які адбівае гадзіны. А атрымаў ён сваю назву ад прадстаўніка камісіі вялікабрытанскага парламента Бенжаміна Хола, калі гэты звон устанаўліваўся.

КАЛІ З'ЯВІЛАСЯ СВЯТА НЕПТУНА?

Самы першы гістарычны помнік у Севастопалі пастаўлены самаму славутаму і гераічнаму марскому афіцэру ўсіх часоў і народаў — нашаму земляку з Дуброўны Аляксандру Казарскаму. На адным баку яго манумента ёсць барэльеф з выявай бога мора — Нептуна. З гэтым уладыкам салёных хваль і вадзяных глыбінь звязаны адзін з самых любімых свят у маракоў і падарожнікаў на суднах. Калі яно ўзнікла?

Першае знойдзенае мною тлумачэнне аднесла дату з'яўлення свята Нептуна да XVI стагоддзя, калі пры пераходзе экватара "хрысцілі" маракоў.

Другая крыніца гаварыла: "Гэты абрад узнік у часы Старажытнага Рыма. Калі маракі накіроўваліся ў мора, то, каб засцерагчы сябе ад небяспекі, прыносілі Нептуну ахвяры".

Але, як аказалася, упершыню абрад марскога "хрышчэння" ўзнік у карфагенян пры праходзе Гібралтарскага праліва.

А сёння свята Нептуна — гэта вясёлая і пацяшальная феерыя, дзе дзеючымі асобамі (удзельнікамі ці гледачамі) з'яўляюцца ўсе пасажыры і члены экіпажаў суднаў. Праводзіцца свята, як правіла, пры перасячэнні экватара, а на марскіх і рачных турбазах і проста дзеля забавы ў любы вызначаны дзень.

(Па матэрыялах прэсы і кніг).
Міхась МАЛІНОЎСКІ, правадзейны член Геаграфічнага таварыства.

КІНААФІША МІНСКА

"Ідзі і не аглядвайся"

Новую каляровую мастацкую кінастужку з такой назвай, створаную рэжысёрам Аляксеем Меншыкавым паводле сцэнарыя Уладзіміра Сухарэбрага, перадаюць на суд гледачоў кінематаграфісты Екацярынбурга.

Гераіня гэтай псіхалагічнай драмы — Таццяна, рэжысёр-пастаноўшчык-дакументаліст, працавала над фільмам пра былога чэмпіёна Еўропы па боксу Вадзіма Ларына. Яго імклівы ўзлёт на спартыўны Алімп быў такім жа непрадказальным, як і яго падзенне. Уважліва вывучаючы "аб'ект назірання", Таня размаўляла з былым трэнерам, для якога Ларын быў любімым вучнем, пазнаёмілася з Лінай, былой жонкай Вадзіма. У свой час, баючыся, што Вадзіма можа пераманіць Масква, трэнер "па-бацькоўску" паспяшаўся з яго жаніцьбай, не пашкадаваўшы пры гэтым сваёй палюбоўніцы. А тая, як высветлілася, марыла перабрацца ў сталіцу. Так яны і цягнулі Ларына ў розныя бакі. І ў яго жыцці пачалася паласа няўдач — пройгрышы, зрывы, канфлікты з Лінай. У дадатак да ўсяго эксперты знайшлі ў яго крыві стымулятары. Ларын закінуў трэніроўкі, а потым, махнуўшы рукой на сваю спартыўную кар'еру, пакінуў бокс.

Але Тані голага пералічэння фактаў біяграфіі было мала, чуццё прафесіянала падказала ёй, што для фільма патрэбна вастрыня, дынамізм, нейкі рэзкі паварот, учынак. Напрыклад, вяртанне Вадзіма Ларына на рынг. Спартсмен паверыў у сябе, адчуў сілы, набыў другое дыханне і г.д. А ўжо "раскруціць" гэты сюжэт яна, з яе энергіяй, напорыстасцю і ўменнем, напэўна, змагла б.

І сам Ларын, здаецца, быў гатоў дапамагчы ёй. Але...

У галоўных ролях заняты Марына Сахарава, Ігар Міркурбанаў, Надзея Озерава і іншыя.

"Вар'яцкае каханне"

Карціна створана кінамайстрамі Расіі. Яе паставіў паводле свайго сцэнарыя, напісанага ў садружнасці з Львом Карсунскім, рэжысёр Аўтандзіл Квірыкашвілі.

Заінтрыгаваны "ракавой" назвай глядач, напэўна, пабяжыць у кінатэатр, каб адчуць асалоду ад амаль забытых у наш час страсцей, якім зусім яшчэ нядаўна ўсе ўзросты былі пакорныя. Думаецца, што яны не расчаруюцца, выявіўшы, што фільм, мякка кажучы, не зусім "пра гэта". Хоць каханне ў фільме прысутнічае, ёсць нават абавязковая ў апошні час эратычная сцэна, якая адбылася, праўда, ва ўяўленні герояў. Каханне вар'яцкае не па напалу страсцей, а таму, што здараецца яно, груба кажучы, у вар'яцкім доме, які прыгожа называецца клінікай доктара Баркова. Жанр фільма вызначыць даволі цяжка, хоць па знешніх прыкметах ён цалкам "цягне" на баявік з усімі яго "аксесуарамі": героем-адзіночкай, які адважна кідае выклік усім стральбой, трупамі, прыгожымі жанчынамі і іншым. Паколькі баявік айчынны, то "хэпі энду" тут не месца, ды і дзіўным быў бы шчаслівы фінал у нашай суровай рэчаіснасці. Але баявік гэты, пры ўсёй "круцізне" сюжэта, змяшчае ў сабе і прытчавы пачатак, паколькі лакальная гісторыя, расказаная ў фільме, нясе ў сабе нейкае філасофскае асэнсаванне таго, што адбываецца ў маштабе ўсяго СНД, і клініка доктара Баркова ўяўляе сабой як бы мадэль нашага сучаснага грамадства.

У фільме здымаліся Аляксандр Абдулаў, Андрэй Макарэвіч, Аліна Таркінская і Валерый Барынаў.

"Дзіця да лістапада"

Фільм зняты рэжысёрам Аляксандрам Паўлоўскім на Адэскай кінавідэастудыі па матывах аднайменнай аповесці Л.Жухавіцкага.

Гісторыя, якая лягла ў аснову сюжэта, магла адбыцца толькі ў нас. Ідзе на злом стары дом, у якім жыве Даша — адзінокая прыгожая маладая жанчына. Нарэшце з'яўляецца магчымасць атрымаць асобную кватэру, але для гэтага трэба мець мужа ці дзіця. З мужам Даша разведзена, з новым кандыдатам на гэту ролю адносіны складваюцца даволі складана і дзяцей яна пакуль завесці не паспела. А завесці трэба тэрмінова, інакш не бачыць кватэры. Неразлучная сяброўка Надзя, у якой ёсць муж, дзеці і ўсё, што трэба, безапеляцыйна заяўляе: "Да лістапада — моманту засялення ў новы дом, у цябе павінна нарадзіцца дзіця!".

І вось Даша бярэцца выконваць "наказ" сяброўкі. Шчыра кажучы, ёй і самой, нажыўшыся ў камуналках ды па чужых кутках, вельмі хочацца пачаць жыць па-людску. І яна пачынае дзейнічаць...

Запамінальныя вобразы ў фільме ствараюць Ларыса Татунова, Ларыса Удавічэнка, Андрэй Анкудзінаў, Сяргей Макавецкі.

"Рэма: не ўзброены і вельмі небяспечны"

Гэту каляровую мастацкую стужку стварылі амерыканскія кінематаграфісты. Паставіў яе рэжысёр Эджы Гамільтан.

Калі гаварыць пра сюжэт фільма, то ён чымсьці нагадвае кінапрыгоды вядомага ва ўсім свеце экраннага супермена Джэймса Бонда. Герой такі ж непераможны і шчадралюбны, і кулаком валодае па-майстэрску, і любым відам зброі валодае ўмела. Да таго ж карціна насычана унікальнымі трукамі, гумарам, сцэнамі галавакружных пагонь і стычак. Няма сумнення, што яна спадабаецца аматарам прыгодніцкага жанру ўсіх узростаў...

Галоўныя ролі з поспехам выконваюць Фрэд Уорд і Джоэл Грэй.

28 чэрвеня

«МАСКВА»: "Я сустрэў вас..." (д/ф) — перад пачаткам сеансаў. "Насця" — 11.00, 15,30. "Водар жанчыны" (2 с.) — 12.40, 17.10, 20.00.

«КАСТРЫЧНІК»: "Рускі бізнес" — 15.30, 17.00. "Водар жанчыны" (2 с.) — 12.50, 20.30. "Ціхія старонкі" — 18.30. Музычна-пацяшальная праграма "Макс-шоу" — 21.30.

«АЎРОРА»: "Пярсцёнак з Амстэрдама" (д) — 14.00. "Гладыятар па найму" — 17.30. "Рэма: не ўзброены і вельмі небяспечны" — 15.40 (л), 19.20, 21.10. "Аголенае танга"*** — 13.00, 15.00, 19.00, 21.00. "Быць каханай" — 17.00.

«БЯРЭСЦЕ»: "Аголенае танга"*** — 14.00, 17.40, 21.00. "На краі бездані" — 12.00, 16.00, 19.20. "Недатыкальныя" — 13.00, 16.30, 18.30, 20.30. "Гладыятар па найму" — 15.00. "Твая воля, гаспадзі!" — 11.30.

«ВІЛЬНЮС»: "Гладыятар па найму" — 14.40. "Аголенае танга"*** — 13.00, 18.20, 22.00 (н). "Гульні патрыётаў" — 11.00, 16.20, 20.00. Відэазала: 10.30, 13.10, 15.15, 17.20, 19.25, 21.30. Інфармацыйна-пацяшальная праграма — 20.30.

«ПАРТЫЗАН»: "Водар жанчыны" (2 с.) — 12.00, 16.20, 20.40. "Інтэрпол" — 14.40, 19.00.

«ДРУЖБА»: "Трэска"*** — 15.10, 19.00, 21.00. "Гульні патрыётаў" — 13.20, 17.10.

«ПЕРАМОГА»: "Аголенае танга"*** — 13.00, 16.40, 18.30, 20.30. "Гладыятар па найму" — 11.00, 15.00.

«САЛЮТ»: "Прыгоды Спаса і Нелі" (д) — 10.00. "Насця" — 12.00. "Водар жанчыны" (2 с.) — 13.30, 16.10, 18.50, 21.30. Начное шоу — 23.00.

«СУЧАСНІК»: "Інтэрпол" — 16.00 (л), 17.40, 19.20. "Свавольнік з псіхушкі"*** — 21.00.

«БЕЛАРУСЬ»: "Легенда пра дыназаўра-2" — 10.30, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00. "Анёл страсці"*** — 12.30, 16.40, 21.20. "Капальні цара Саламона" — 13.00, 18.10. "Ніколі не гавары ніколі" — 10.40. "Багдадскі злодзей" — 14.50. "Камендацкая гадзіна" — 19.50.

«КІЕЎ»: "Адна на мільён" — 15.00. "Ход каралевай"*** — 17.00, 20.50. "Зандалі і яе мужчыны"*** — 19.00.

«КАМСАМОЛЕЦ»: "Незвычайныя прыгоды мушкецёраў" (д) — 10.30. "Песня, апаленая вайной (д/ф) — перад пачаткам сеансаў. "Трэска"*** — 12.00, 14.00, 16.00, 19.40, 21.10. "Хэпі-энд" — 15.00. "Адна на мільён" — 17.00, 21.00. "Варожасць" — 11.00, 18.00. Зала індыйскага фільма: "Кахай і вер" (2 с.) — 18.30.

«МІР» "Трэска"*** — 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00. "Каралмсціўца" — 11.00, 15.00, 19.10, 21.00. "Мост цераз Касандру" — 12.50, 17.00. Відэазала: "Зяць" (камедыя) — 15.30, 17.30, 19.30.

«ПІЯНЕР»: "Хлопчык з ногцік" (д) — 10.30. "Без права на правал" (д) — 14.00. "Легенда пра дыназаўра-2" — 12.00 (л), 17.00, 20.40. "Адна на мільён" — 15.30, 19.00.

«РАКЕТА»: "Адна на мільён" — 16.10, 19.20. "Любоўныя прыгоды іншапланецян"**** — 17.40, 21.00. Відэакафэ: 17.00, 19.30.

«РАДЗІМА»: "Прыгоды Алі-Бабы і сарака разбойнікаў" (2 с., д) — 11.00. "Легенда пра дыназаўра-2" — 13.00, 16.30, 20.00. "Парыжскія свавольніцы"*** — 15.00, 18.30. Відэазала: "Робатэх-1" — 16.00. "Уік-энд у Берні-2" — 18.00. "Як разабрацца са справамі" — 20.00.

«ЗМЕНА»: "Прывід у камп'ютэры"*** — 12.30, 16.40, 20.00. "Анёл страсці"*** — 14.40, 18.20.

«ЦЭНТРАЛЬНЫ»: "Боль мой — Хатынь" (д/ф) — 21.00. "Трэска"*** — 11.30, 15.20, 17.10, 21.00. "Гульні патрыётаў" — 13.20. 19.00.

«ЭЛЕКТРОН»: "Зорныя войны" (д) — 11.10. "Легенда пра дыназаўра-2" — 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 21.00. "Рэма: не ўзброены і вельмі небяспечны" — 14.00, 18.00, 21.40. "Гульні патрыётаў" — 16.00, 20.00.

«АВАНГАРД»: "Месяц-44" (д) — 10.30. "Сегун Маэда" ("Самурай-целаахоўнік") — 17.30. "Кумпарсіта"** — 19.30.

«ЗНАМЯ»: "Прывід у камп'ютэры"*** — 16.00, 18.00. "Ход каралевай"*** — 20.00.

«УДАРНІК»: "Прывід у камп'ютэры"*** — 15.30, 17.20. "Анёл страсці"*** — 19.10.

ГАСПАДЫНЯ

Парадак на кухні

(Заканчэнне. Пачатак у № 65)

У час прыгатавання ежы дно вогнетрывалага посуду заўсёды павінна быць пакрыта слоем вадкасці ці тлушчу.

Падаграваць ежу ў такім посудзе трэба толькі на невялікім агні, пастаянна памешваючы.

Не варта церці вогнетрывалы посуд драцяной мачалкай ці пяском: яна ад гэтага псуецца.

Фаянсавы посуд з малюнкам нельга мыць гарачай вадой (псуецца паліва), а тым больш з содай: сціраецца малюнак. Толькі цёплая вада і добрае мыла, а яшчэ лепш — гарчычны парашок.

Фарфоравы чайнік для заваркі можна вымыць цёплай вадой з пітной содай, некалькі разоў апаласнуць і сушыць уверх дном, каб уся вада сцякла. Калі чайнікам вы карыстаецеся не часта, то лепш пакласці на дно кавалачак цукру, каб не паявіўся спецыфічны пах.

Пры карыстанні керамічным посудам трэба таксама захоўваць некаторыя правілы.

Перш чым пачынаць гатаваць, міску ці гаршчочак трэба патрымаць 15 мінут у халоднай вадзе, каб поры посуду ўвабралі вільгаць, тады ежа атрымаецца больш сочнай. Новы посуд трэба вымочваць у вадзе больш — 1 гадзіну. Гатаваць у керамічным посудзе можна толькі ў духоўцы, прычым ставіць яго трэба ў халодную духоўку, паступова павышаючы тэмпературу.

Даліваць гарачую страву можна толькі гарачай вадой — ад халоднай гаршчок можа лопнуць. Ставіць гарачы керамічны посуд на халодную паверхню нельга па той жа прычыне.

Чысціць яго трэба асцярожна, каб не пашкодзіць паліваную паверхню. Лепш наліць у гаршчочак ці міску крыху гарачай вады і пацерці дно шчоткай з мылам. Тлусты, моцна забруджаны посуд напаўняюць халоднай вадой, дабаўляюць воцат, накрываюць накрыўкай, ставяць у халодную духоўку і паступова награюць. Праз паўгадзіны духоўку трэба выключыць, даць посуду астыць і добра вымыць з мылам, а затым апаласнуць.

Асабліва старанна трэба мыць патэльні, ні ў якім разе не выкарыстоўваць рэшткі тлушчу на іх для паўторнага смажання: у перагрэтых тлушчах утвараюцца рэчывы, шкодныя для арганізма.

Калі ежа, якую вы гатавалі ў каструлі, прыгарэла і не ўдаецца ачысціць яе дно, напоўніце каструлю моцным растворам солі і пакіньце так на ноч. Раніцай дайце раствору закіпець — усе прыгарэлыя часцінкі самі адстануць, дно заблішчыць, як новае.

Бутэлькі з-пад малака лёгка адмываюцца цёртай бульбай, змешанай з халоднай вадой. Бутэлькі з-пад газы адмываюцца баўтушкай з гарчыцы з цёплай вадой.

Мыць мясарубку будзе нашмат лягчэй, калі пасля мяса прапусціць праз яе сырую абабраную бульбу ці кавалачак чэрствага хлеба. (Дарэчы, іх можна выкарыстаць і для фаршу.)

Каб на сталовай цыраце не паявіліся трэшчынкі, час ад часу праціра йце яе сумессю воцату і малака (папалам).

Калі з бутэлькі наліваеце алей або з заварнога чайніка чай, каплі вадкасці, сцякаючы па вонкавым баку посуду, пакідаюць на стале плямы, якія потым цяжка сцерці. Раім на рыльца бутэлькі (і на носік чайніка) адзяваць валік з паралону. Шырыня валіка павінна быць 10-15 мм.

ХАТНІ ЭКРАН

■ 28, аўторак

Беларускае тэлебачанне

8.00. Раніца рэспублікі.
8.10. Эканамікст.
8.20. Надвор'е.
◆8.30. "У крузе задыяка".
8.50. Пяць хвілін на жарты.
8.55. Пад купалам Сусвету.
◆9.05. "Джанга зноў наносіць удар" (Італія).
12.05. "Праспект". Інфармацыйна-аналітычная праграма.
12.30. "Нов і К"-топ-10.
13.30. Навіны.
13.40. Экран – абітурыенту. Беларуская літаратура.
14.40. Матэматыка.
15.10. "Еўрапейскі калейдаскоп".
• 15.45. "Казка пра старое рэха".
15.50. Эканамікст.
16.00. Абласныя навіны (Віцебск).
16.15. Дзедка за рэпку.
16.50. Навіны.
17.00. "Я малюю чырвоны лес", "Вяроўка".
17.25. Навіны Бі-бі-сі.
18.00. "Вялікая Айчынная". Д/ф.
18.50. "У сэрцы жыве надзея...".
19.15. Мост.
19.40. Метраном.
20.30. Кантакт: адрасы, прапановы, інфармацыя.
20.35. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.35. Пяць хвілін на жарты.
◆21.40. "Час выбраў нас". 1-я серыя.
22.45. Пад купалам Сусвету.
22.55. Стоп-кадр.
23.15. НіКа.
23.30. Надвор'е.
23.40. Шоу-цэнтр "Вольны вецер" прадстаўляе...

Канал "Астанкіна"

8.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 22.50. Навіны.
8.20. Дамісолька.
◆8.40. "Дзікая ружа".
9.10. Чалавек і закон.
• 9.40. "Нехачуха".
9.50. Тэніс. Уімблдонскі турнір.
10.50, 0.55. Прэс-экспрэс.
11.20. Што? Дзе? Калі?
14.25. Прадпрымальнік.
15.00. Справа.
• 15.10. "Вайна гобатаў".
15.40. Чароўная страла.
16.00. 440 герц.
16.40. Планета.
17.25. На X міжнародным конкурсе імя П.І.Чайкоўскага.
17.45. Яшчэ раз аб прыватызацыі.
17.55, 20.35. Надвор'е.
18.00. Гадзіна пік.
◆18.25. "Дзікая ружа".
18.55. Тэма.
19.40. Добрай ночы, малышы!
20.45. З першых рук.
20.55. Футбол. Чэмпіянат свету. Зборная Ірландыі – зборная Нарвегіі.
22.35. Праграма "У".
22.55. Футбол. Чэмпіянат свету. Зборная Расіі – зборная Камеруна. У перапынку – імгненні вялікага футбола.

Канал "Расія"

10.00, 15.00, 19.00, 22.20. Весткі.
8.00. Сусветныя навіны Эй-бі-сі.
8.30. Паехалі.
8.40. Чэмпіянат свету па футболу. Германія – Карэя.
9.35. Тэлегазета.
9.40. Сялянскае пытанне.
• 15.20. "Крадзенае сонца".
15.30. Там-там навіны.
15.45. Новая лінія.
16.30. М-трэст.
16.45. Прыгоды ваўчэра.
17.05. Панове-таварышы.
17.20. Свята кожны дзень.
17.30. Без гневу і прыхільнасці...
18.00. Ніхто не забыты.
◆18.05. "Санта-Барбара".
19.25. Чэмпіянат свету па футболу. Італія – Мексіка. У перапынку – Падрабязнасці.
21.30. Юбілейны вечар Булата Акуджавы.
22.40. Аўтаімгненне.
22.45. Зоркі гавораць.
22.50. Спартыўная карусель.
22.55. Працяг юбілейнага вечара Б.Акуджавы.

Санкт-Пецярбург

12.00, 14.30, 18.30, 21.45. Інфарм ТБ.
12.10. Чароўная лінія.
12.25. "Нямецкая хваля".
13.00. Хуткая дапамога.
◆13.30. "Каміла, ці Нераскрытыя таямніцы". 5-я серыя.
• 16.40. Мультфільм.
16.50. Казка за казкай.
17.40. Армія Расіі.
18.10. Вялікі фестываль.
18.50. Спорт, спорт, спорт...
◆19.05. "Каміла, ці Нераскрытыя таямніцы". 5-я серыя.
19.55. Валерыю Дарэру прысвячаецца.
20.50. Тэлеслужба бяспекі.
21.05. Наўздагад.
21.25. Тэлемагазін.
21.30. Будні.
22.00. Спартыўныя навіны.
22.10. Ваш стыль.
◆22.20. "Семнаццаць імгненняў вясны". 5-я серыя.

8-ы канал

• 18.00. "Карусель".
◆19.00. "Лабірынт правасуддзя: "Абмен бяспекай".
19.50. Студыя "ІНТЭКС". Навіны.
• 20.00. "Вальтрон".
◆20.30. Марэна Клара".
21.20. Пацяшальная праграма "Гульня".
◆22.05. "Неперажожны".

■ 29, серада

Беларускае тэлебачанне

8.00. Раніца рэспублікі.
8.10. Пяць хвілін на жарты.
8.15. Надвор'е.
8.25. "Планета людзей". Міжнародная праграма.
8.55. Пад купалам Сусвету.
◆9.05. "Час выбраў нас". 1-я серыя.
10.10. "Пралескі". Д/ф.
10.35. Настальгічны дывертысмент.
11.35. "Што ні край, то свой звычай".
12.30. Відзьма-нявідзьма.
13.30. Навіны.
13.40. Экран – абітурыенту. Матэматыка.
14.10. Гісторыя.
14.40. Фізіка.
• 15.10. "Пяць тыдняў на паветраным шары".
16.00. Абласныя навіны (Гомель).
16.15. "Забытыя мясціны". Д/ф.
16.35. Шукаем ініцыятыўных.
16.50. Навіны.
17.00. Паэт М.Аўрамчык.
17.25. Навіны Бі-бі-сі.
18.00. "Вялікая Айчынная". Д/ф.
18.50. "Карамболь". Ток-шоу з удзелам народнага артыста Расіі А.Калягіна.
19.20. Першы Міжнародны фестываль фальклору.
20.25. Пяць хвілін на жарты.
20.30. Кантакт.
20.35. Калыханка.
21.00. Панарама.
◆21.35. "Час выбраў нас". 2-я серыя.
22.50. Пад купалам Сусвету.
23.00. НіКа.
23.15. Надвор'е.
23.25. Дзесяць хвілін плюс стагоддзе.

Канал "Астанкіна"

8.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 23.00. Навіны.
◆8.20. "Дзікая ружа".
8.50. Тэніс. Уімблдонскі турнір.
9.50. Футбол. Чэмпіянат свету. Зборная Расіі – зборная Камеруна.
10.50, 1.05. Прэс-экспрэс.
◆11.20. "Джыўс і Вустэр".
14.25. Прадпрымальнік.
• 15.10. "Вайна гобатаў".
15.40. Джэм.
16.10. Адказы.
16.40. Міждзяржаўная тэлерадыёкампанія "Мір".
17.25. Яшчэ раз аб прыватызацыі.
17.30. Асобы расійскай палітыкі.
17.45. Тэхнадром.
17.55, 20.35. Надвор'е.
18.00. Гадзіна пік.
◆18.25. "Дзікая ружа".
18.55. Кінапанарама.
19.40. Добрай ночы, малышы!
20.45. Маналог.
◆20.55. "Дарагі Гарбачоў" (Італія).
22.30. У гасцях у Мусліма Магамаева.
23.05. Футбол. Чэмпіянат свету. Зборная Марока – зборная Галандыі.

Канал "Расія"

10.00, 15.00, 19.00, 22.20. Весткі.
8.00. Сусветныя навіны Эй-бі-сі.
8.30. Ранішні канцэрт.
◆8.45. "Санта-Барбара".
9.35. Тэлегазета.
9.40. Сялянскае пытанне.
15.20. Студыя "Рост".
15.50. Там-там, навіны.
16.05. Далёкі Усход.
16.50. Далай-Лама ў Маскве.
17.00. Не быць даназаўрам.
17.15. Гутарка з прэзідэнтам Туркменістана Сапармуратам Ніязавым.
18.00. Свята кожны дзень.
18.10. L-клуб.
19.25. Падрабязнасці.
19.35. Чэмпіянат свету па футболу. Бразілія – Швецыя.
21.30. Фільм-прэм'ер.
21.45. Ніхто не забыты.
21.50. Я – лідэр.
22.40. Аўтаімгненне.
22.45. Зоркі гавораць.
22.50. Спартыўная карусель.
22.55. Экран крымінальных паведамленняў.
◆23.05. "Назаўсёды".

Санкт-Пецярбург

12.00, 14.30, 18.30, 21.45. Інфарм ТБ.
12.10. Чароўная лінія.
12.25. "Нямецкая хваля".
13.00. Хуткая дапамога.
◆13.30. "Каміла, ці Нераскрытыя таямніцы". 6-я серыя.
16.45. Урок нямецкай мовы.
17.00. Крыжыкі-нулікі.
17.40. "Сільфіда". Фільм-балет.
18.10. Вялікі фестываль.
18.50. Спорт, спорт, спорт...
◆19.05. "Каміла, ці Нераскрытыя таямніцы". 6-я серыя.
◆20.00. "Дрэнная прыкмета".
20.35. Тэлеслужба бяспекі.
20.45. Блеф-клуб.
21.25. Тэлемагазін.
21.30. Будні.
22.00. Спартыўныя навіны.
22.10. Ваш стыль.
◆22.20. "Семнаццаць імгненняў вясны". 6-я серыя.

8-ы канал

• 18.00. "Карусель".
◆19.00. "Хіл Стрыт Блюз".
19.50. СОЛТЭК. Навіны.
• 20.00. "Вальтрон".
◆20.30. "Марэна Клара".
21.20. Хатні ўрач.
◆21.50. "Чалавек з бульвара Капуцынаў".

Каб зэканоміць ваш час:
◆ мастацкія фільмы
• мультфільмы

Надвор'е

Сёння днём па рэспубліцы чакаецца пераменная воблачнасць, без істотных ападкаў. Тэмпература паветра ў Віцебску – +19–+21°, Магілёве – +20–+22°, Мінску – +21–+23°, Гомелі – +23–+25°, Гродна – +24–+26°, Брэсце – +26–+28°. У наступныя двое сутак чакаецца цёплае, без ападкаў надвор'е. Тэмпература паветра ноччу – +12–+17°, днём – +22–+27°.

Валянціна СКРЭБЕЦ, інжынер-сіноптык Белгідрамета.

Дзяжурны рэдактар М. ШЭНДРЫК
Стыльрэдактар В.СКАРЫНКІНА

Заснавальнікі: ЦК СМБ, калектыў рэдакцыі газеты "Чырвоная змена". Выдавец: газетна-выдавецкае закрытае акцыянернае таварыства "Маладняк", 220013 г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а. Газета ўзнагароджана ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга. Набрана і звярстана ў наборна-выдавецкім бюро "ЧЗ". Друкарня выдавецтва "Беларускі Дом друку", 220013, г.Мінск, пр. Ф. Скарыны, 79. Выходзіць у аўторак, чацвер і суботу.

Аўтары надрукаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць прыведзеных фактаў. Рэдакцыя можа друкаваць артыкулы ў парадку абмеркавання, не падзяляючы пункту гледжання аўтара.

Час падпісання ў друк: па графіку – 19.20, падпісана – 19.20.

М. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Індэкс 63129. Тыраж 50 000. Зак. 69.

АДРАС РЭДАКЦЫІ: 220013 г.МІНСК, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.

ТЭЛЕФОНЫ: прыёмная – 68-26-27; намеснікі галоўнага рэдактара – 32-12-82, 68-29-45; сакратарыям – 68-29-28; аддзел палітыкі – 68-25-55; аддзел эканомікі і сацыяльных праблем – 68-28-52; аддзел культуры і гістарычнай спадчыны – 68-29-56; аддзел маральна-этычнага выхавання – 68-25-93; аддзел пісьмаў і вывучэння грамадскай думкі – 68-28-32; аддзел інфармацыі – 68-27-21; аглядальнікі – 68-29-26; аддзел ілюстрацыі – 68-27-74, 68-25-41; ул. кар. па Брэсцкай вобл. – (01622) 5-57-57, ул. кар. па Віцебскай вобл. – (02132) 2-36-37.
РЭКЛАМНАЯ СЛУЖБА – тэл.68-27-21, 68-29-45. Факс: 32-21-03.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ: Сяргей БАЛЦЭВІЧ (адказны сакратар), Валянцін БАРЫСЕВІЧ, Валерый ВАРАНЕЦКІ, Валерый ІВАНОЎ, Мікалай ЛАРКОВІЧ, Віктар ЛЮКОВІЧ, Алесь МАСАРЭНКА, Станіслаў НІЧЫПАРОВІЧ, Алесь САЛАМАХА (першы нам.галоўнага рэдактара), Павел СІМАНАЎ (нам.галоўнага рэдактара, дырэктар агенцтва "ЧЗ-інфарм"), Алег СЛУКА, Наталля СТРАЛКОВА, Кузьма ШАПЛЫКА, Вольга ШАЎКО, Майя ШЭНДРЫК.

Галоўны рэдактар Уладзімір БЕЛЬСКІ